

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის
ეკონომიკურ მეცნიერებათა კომისია

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი

VI ეროვნული სამეცნიერო კონფერენცია

**“მსოფლიო წყაროების ტრანსფორმაცია და ეკონომიკური
უსაფრთხოება: საქართველოს ძირითადი გამოწვევები და
შესაძლებლობები”**

პ რ ო ბ რ ა მ ა

კონფერენცია ეძღვნება
საქართველოს ეკონომისტის დღეს

ქუთაისი
13 სექტემბერი, 2024 წელი

VI ეროვნული სამეცნიერო კონფერენცია

კონფერენციის ჩატარების დრო და ადგილი:
2024 წლის 13 სექტემბერი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქ. ქუთაისი, თამარ მეფის №59

11:00 - 11:30

- რეგისტრაცია

11:30

- კონფერენციის გახსნა და მისალმება
- მოწვეული საპატიო სტუმრების მისალმება

12:00

- პლენალური სესია

14:00

- შესვენება სადილზე

15:00

- კონფერენციის მუშაობა სექციებში

18:00

- კონფერენციის მუშაობის შეჯამება და დახურვა

მობსენების რეგლამენტი 10 -15 წუთი

სამეცნიერო-საორგანიზაციო კომიტეტი

აკადემიკოსი ვლადიმერ პაპავა (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ეკონომიკურ მეცნიერებათა კომისია; ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) - თავმჯდომარე;

პროფესორი შალვა კირთაძე (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი) - თანათავმჯდომარე.

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები:

აკადემიკოსი ავთანდილ სილაგაძე (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

აკადემიკოსი მიხეილ ჯიბუტი (საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემია);

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი **პაატა კოლუაშვილი** (საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი);

რამაზ აბესაძე (თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი);

იური ანანიაშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

გივი ბედიანაშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) - პასუხისმგებელი მდივანი;

თეიმურაზ ბერიძე (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

სიმონ გელაშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

რვაზ გველესიანი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ნუგზარ თოდუა (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

მიხეილ თოქმაზიშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

მერაბ კაკულია (საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი);

მურმან კვარაცხელია (სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ელგუჯა მექვაბიშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ავთანდილ სულაბერიძე (ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

მირიან ტუხაშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

თეიმურაზ შენგელა (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ვლადიმერ ლლონტი (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ეთერ ხარაიშვილი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი).

ნიკოლოზ ჩიხლაძე (ქუთაისის უნივერსიტეტი; აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

ეკონომიკის დოქტორები, პროფესორები:

თამილა არნანია-კეკულაძე (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ბადრი გეგზაია (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

თეა ლაზარაშვილი (პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი);

მანანა ლობჯანიძე (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

დავით ნარმანია (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ლევან საბაური (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

დემურ სიჭინავა (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

გიორგი ლაღანიძე (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

გიორგი ლავთაძე (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ლევან ქისტაური (საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი);

ნანა შონია (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

თეა ხორგუაშვილი (გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ნათელა წიკლაშვილი (ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ვახტანგ ჭარაია (გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი);

ემზარ ჯგერენაია (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი).

საორგანიზაციო ჯგუფი

აკაკი ბაკურაძე (აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი);

ურჩა გოგრიჭიანი (თსუ);

თემურ გოგობია (თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი).

პლენალური სესია

პლენალური სესიის ხელმძღვანელი:
ვლადიმერ პაპავა

მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის შესაძლო ცვლილებები გლობალიზაციის ტრანსფორმაციის პირობებში და „შუა დერეფანი“ ვლადიმერ პაპავა (აკადემიკოსი)

გლობალიზაციას, მიგრაციას, მრავალფეროვან სამუშაო ძალასა და მდგრად განვითარებას შორის კავშირები
ნანა შონია (პროფესორი, აწსუ), **ლია კილაძე** (დოქტორანტი, თსუ)

მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია და საქართველოს საგარეო სავაჭრო ურთიერთობების გამოწვევები
გიორგი ღაღანიძე (ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი, თსუ)

სოციალური სახელმწიფო, მორალური ეკონომიკა და ადამიანის უფლებები: თანამედროვე რეალობა და პერსპექტივები
გიორგი ღავთაძე (ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი, აწსუ),
აზა იფშირაძე (ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი, ქუ)

ტრანსკონტინენტური, ტრანსოკეანური გლობალიზაცია და მსოფლიო ეკონომიკაში საქართველოს პოზიციონირების პერსპექტივა
ელგუჯა მცევაბიშვილი (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თსუ)

**მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია და სახელმწიფო
საწარმოთა რეფორმის შეფასება საქართველოში: პილარის ანალიზი**
ეთერ ხარაიშვილი (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, თსუ),
ნინო ლობჯანიძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასისტენტ
პროფესორი, თსუ)

პირველი სექცია

**ეკონომიკური განვითარების და ეკონომიკური პოლიტიკის
ძირითადი გამოწვევები და პერსპექტივები**
სექციის ხელმძღვანელები: **ელგუჯა მექვაბიშვილი** და
ვახტანგ ჭარაია

**ციფრული ფულის შემოდების უპირატესობები და პრობლემები
რევაზ გველესიანი** (ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, თსუ);

ირინა გოგორიშვილი (ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი, თსუ)

**საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების გეოპოლიტიკური
გამოწვევები**

მიხეილ თოქმაზიშვილი (ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აწსუ);

შოთა ლომინაშვილი (ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
აწსუ)

**უსაფრთხოების ზოგიერთი ეკონომიკური ასპექტი ეკონომიკურ
მოდერებათა კონტექსტში**

შოთა ვეშაპიძე (ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი, თსუ);

**ეკონომიკური უსაფრთხოებისა და ეკონომიკური პოლიტიკის
საკითხისათვის**

მურმან კვარაცხელია (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, სსუ)

ჩრდილოვანი ბანკინგი და საქართველოს რეალობა

მარიამ ლაშხი (დოქტორანტი, აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი);

ვახტანგ ჭარაია (პროფესორი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი)

ეკონომიკური დისკომფორტის ინდექსი: არსი და გამოყენების არეალი

იოსებ არჩვაძე (ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი, ქუ)

მწვანე წყალბადის როლი ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაძლიერებაში და მისი წარმოებისათვის ინფრასტრუქტურის შექმნის ტენდენციები საქართველოში

გულნაზ ერქომაიშვილი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ)

ევროკავშირის ქვეყნების ეკონომიკური უსაფრთხოების გამოცდილების გამოყენება საქართველოს ეკონომიკურ პოლიტიკაში

ნატალია დავლაშერიძე (ეკონომიკის დოქტორი, თსუ პ. გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, უფროსი მეცნიერთანამშრომელი)

რეტროეკონომიკის ფენომენის სოციალური ასპექტები. სიღარიბის ეკონომიკა, გამომწვევი მიზეზები და თანამედროვე პრობლემები

მედეა შაფათავა (დოქტორანტი, თსუ)

ერთპოლუსიანი მსოფლიოს დასასრული და მდგრადი განვითარების პირობებში მიწასთან დაკავშირებული პრობლემები

ციცინო თეთრაული (თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის მეცნიერთანამშრომელი)

**ქვეყნის წინაშე არსებული ზოგიერთი პრობლემების გადაჭრის
ასპექტები**

თამაზი გამსახურდია (ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი, აწსუ)

**მდგრადი განვითარების სოციალური იმპერატივები და
საქართველო**

ხათუნა თოდუა (ეკონომიკის მეცნიერებათა კანდიდატი,
ასოცირებული პროფესორი, აწსუ)

მეორე სექცია

ეკონომიკური უსაფრთხოების მაკროეკონომიკური პრობლემები,
სოციალურ-დემოგრაფიული გამოწვევები და
ეკონომეტრიკული მოდელირება
სექციის ხელმძღვანელები: მირიან ტუხაშვილი და ნანა შონია

ქუთაისის მოსახლეობა: დინამიკა და სტრუქტურა

მზია შელია (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ; მკვლევარი, დემოგრაფიის და სოციოლოგიის ინსტიტუტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

მირიან ტუხაშვილი (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თსუ);

გლობალური მდგრადი კონკურენტუნარიანობის და ეკონომიკური უსაფრთხოების ეკონომიკური პოლიტიკა: მაკროასპექტი

გივი ბედიანაშვილი (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ; პროფესორი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი; ეუ)

გიორგი კობრიძე (დოქტორანტი, თსუ),

ნინო მიქელაძე (დოქტორანტი, თსუ)

ეკონომიკის მდგრადი განვითარება და ცირკულარული ეკონომიკის ბიზნეს მოდელები: თანამედროვე გამოწვევები მსოფლიოსა და საქართველოში

ნაზირა კაკულია (ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ),

მანანა ლობჯანიძე (ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ)

შეინარჩუნებს თუ არა აშშ დოლარი მსოფლიო ვალუტის სტატუსს?

მაღბაზ ჩიქობავა (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ)

კლიმატის ცვლილების შედეგების ზეგავლენის შეფასება ეკონომიკის კონტექსტში: საქართველოს მაგალითი

ლია თოთლაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ; მთავარი მეცნიერთანამშრომელი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი);

მამუკა ხუსკივაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ; მთავარი მეცნიერთანამშრომელი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი)

შრომის ბაზარი და სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების განვითარების თავისებურებანი საქართველოში, ციფრული ტრანსფორმაციის პირობებში

მურმან ცარციძე (ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ);

იზოლდა გაბადაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აწსუ);

შოთა გაბადაძე (დოქტორანტი, თსუ)

ინვესტიციებისა და მათი განთავსების პერიოდების ოპტიმალური განაწილების ამოცანა

აკაკი არსენაშვილი (ფიზიკა-მათემატიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ)

„ლურჯი ეკონომიკა“ და მდგრადი განვითარების გამოწვევები

თეა ლაზარაშვილი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი)

ადამიანისეული კაპიტალი, როგორც ინოვაციური ეკოსისტემის მდგენელი

მადონა გელაშვილი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, სსუ)

საერთაშორისო შრომითი მიგრაცია და მისი სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები

მეგი გორგასლიძე (ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აწსუ);

ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების პრობლემები საქართველოში

მადონა კანტიძე (ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, ასისტენტ-პროფესორი, აწსუ)

მესამე სექცია

ეკონომიკური უსაფრთხოების მიკროეკონომიკური გარემო და მისი გაუმჯობესების ძირითადი მიმართულებები
სექციის ხელმძღვანელები: **ეთერ ხარაიშვილი** და **სიმონ გელაშვილი**

გენდერული უთანასწორობის პრობლემა და მისი სტატისტიკური შესწავლის დონე საქართველოში
სიმონ გელაშვილი (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თსუ);
მარიამ ოქრუაშვილი (დოქტორანტი, თსუ)

საპენსიო სააგენტოს 2022-2024 წლების საინვესტიციო პორტფელის და მომგებიანობის ანალიზი
ნანა შონია (პროფესორი, აწსუ),
დავით მამრიკიშვილი (დოქტორანტი, სტუ)

ენერგეტიკული უსაფრთხოება - საქართველოს მდგრადი განვითარების გარანტი
ქეთევან ვეზირიშვილი-ნოზაძე (ასოცირებული პროფესორი, სტუ, ირ. ჟორდანიას სახელობის სტუ საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრის მთავარი მეცნიერ თანამშრომელი);

მარიამ კუჭავა (აკადემიური დოქტორი, აწსუ);
ზურაბ ლომსაძე (პროფესორი, სტუ, ირ. ჟორდანიას სახელობის სტუ საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრის დირექტორი)

აფხაზეთის ენერგეტიკული პოტენციალის შეფასება, თანამედროვე რეალობა და პერსპექტივა
ნაზი გვარამია (ასოცირებული პროფესორი, სსუ)

კონკურენცია და სახელმწიფო შესყიდვები

ლაშა მგელაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასისტენტ პროფესორი, სტუ)

სასტუმროების სტატისტიკა საქართველოში ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პირობებში

ნინო აბესაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ)

საქართველოს საგადასახადო სისტემის რადიკალური რეფორმის თეორიულ-მეთოდოლოგიური პრობლემები სოციალური ეკონომიკის პირობებში

ილია (აზიკო) სისვაძე (ეკონომიკის დოქტორი, დამოუკიდებელი მკვლევარი)

საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პოლიტიკა და პრევენცია პანდემიისა და პოსტპანდემიის პერიოდში

მარინა ენდელაძე (ინფექციური პათოლოგიის, შიდსისა და კლინიკური იმუნოლოგიის კვლევის ცენტრი, ბოქსირებული განყოფილების გამგე);

ნათია წიკლაური (ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი)

კლასტერების განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკის როლი საქართველოში საწვავის ექსპლოატაციის მიმართულებით არსებული გამოწვევების დაძლევაში

თინათინ ლომსაძე (დოქტორანტი, თსუ)

საქართველოში ენოტურიზმის განვითარების თეორიული ასპექტები და გზები

მედეა მელაშვილი (თსუ პ. გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, მეცნიერთანამშრომელი);

ქეთევან ქველაძე (ეკონომიკის დოქტორი, თსუ პ. გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, უფროსი მეცნიერთანამშრომელი);

ნუნუ ქისტაური (ეკონომიკის დოქტორი, თსუ პ. გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, უფროსი მეცნიერთანამშრომელი)

ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის (ეას) შესწავლის როლი და მნიშვნელობა ეკონომიკური პროფილის სტუდენტებისათვის

ივლია ონიანი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აწსუ);

ნონა ახვლედიანი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აწსუ)

საბანკო რეგულაციები, შესაძლო კრიზისები და მათი დაძლევის გზები

ხათუნა შალამბერიძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აწსუ)

საქართველოს საბანკო სექტორი თანამედროვე საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისების გამოწვევების ფონზე

რამინ ცინარიძე (ბიზნესის მართვის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, ბსუ);

ლაშა ბერიძე (ბიზნეს ადმინისტრირების დოქტორი, პროფესორი, წმინდა ტბელ აბუსერიძის სასწავლო უნივერსიტეტი)

საწარმოს ფინანსური და ქონებრივი მდგომარეობის შეფასების მაჩვენებელთა სისტემა

გიორგი ფოფხაძე (ასოცირებული პროფესორი, აწსუ)

მეოთხე სექცია

რეგიონული სისტემების, ბიზნესის და ტექნოლოგიური
განვითარების გამოწვევები საქართველოში
სექციის ხელმძღვანელი: ნიკოლოზ ჩიხლაძე და აკაკი ბაკურაძე

საინვესტიციო პოლიტიკის თანამედროვე გამოწვევები
საქართველოს მუნიციპალიტეტებში

ნიკოლოზ ჩიხლაძე (ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აწსუ; ქუ)

რეგიონული ეკონომიკური განვითარების ემპირიული
შეფასება საქართველოს მაგალითზე

გიგი ელიზბარაშვილი (დოქტორანტი, თსუ)

ციფრული ეკონომიკის განვითარების პერსპექტივები
ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პირობებში

ირაკლი გაზდელიანი (დოქტორანტი, თსუ),

ლალი ხურცია (ეკონომიკის დოქტორი, ასისტენტ- პროფესორი,
თსუ),

თეა მუნჯიშვილი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული
პროფესორი, თსუ)

ხელოვნური ინტელექტი საგანმანათლებლო სფეროში

გუგული ყურაშვილი (პროფესორი, სტუ);

თამარი ბერიძე (პროფესორი, სტუ);

ლიკა ბერიძე (პროფესორი, სტუ)

სამეწარმეო საქმიანობის შეღავათიანი ზონა როგორც ინვესტიციების (მათ შორის უცხოური) მოზიდვის მასტიმულირებელი ფაქტორი

დავით ჭელიძე (ეკონომიკის დოქტორი, მოწვეული ლექტორი, სანგუ)

ინოვაციური ბიზნესის ზეგავლენა კომპანიების მდგრადგანვითარებასა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაზე

ბათუნა ბერიშვილი (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, თსუ),

მარიკა გოგუაძე (დოქტორანტი, თსუ)

„მწვანე“ ბანკინგი მდგრადი განვითარებისთვის

გოგა გელიტაშვილი (დოქტორანტი, სტუ);

ნინო ჩიკვილაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, სტუ);

მზევინარ ნოზაძე (ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, სტუ);

მედეა ჭელიძე (ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი, სტუ)

ბიზნესის მიკროეკონომიკური გარემოს გაუმჯობესების ძირითადი ინსტრუმენტები

ზურაბ წერეთელი (ეკონომიკის მაგისტრი, თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი)

ატმოსფერული ჰაერის დაცვა - ქვეყნის ეკოლოგიური უსაფრთხოების განმაპირობებელი ერთ-ერთი ფაქტორი

ლია დვალიშვილი (თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი)

ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის რეფორმის გამოწვევები საქართველოში: დამსაქმებლებზე და დასაქმებულებზე გავლენის ანალიზი

თამილა ნუცუბიძე (ეკონ.აკად.დოქტორი, პროფესორი, ქუ),

მიხეილი ჯიქიძე (ბიზნესის ადმინისტრირების მაგისტრი, ქუ)

თანამედროვე ფინანსური ტექნოლოგიების გავლენა საქართველოს საფინანსო ბაზარზე

ერეკლე მემველიანი (დოქტორანტი, აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი)

მთხსენებების რეზიუმეები

პლენალური სესია

მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის შესაძლო ცვლილებები გლობალიზაციის ტრანსფორმაციის პირობებში და „შუა დერეფანი“

ვლადიმერ პაპავა

აკადემიკოსი,

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოს-მდივანი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი

vladimer.papava@tsu.ge

სტატიაში განხილულია მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის ცვლილებების თავისებურებები, რომლებიც უმთავრესად განპირობებულია გლობალიზაციის ტრანსფორმაციით. ნაჩვენებია, რომ COVID-19-ის პანდემიამ დაასრულა ჰიპერგლობალიზაცია, რომელიც ჩაანაცვლა ტურბულენტურმა გლობალიზაციამ, რომელიც რუსეთის მიერ უკრაინაში დაწყებულმა ომმა და დასავლეთის მიერ რუსეთის წინააღმდეგ შემოღებულმა ეკონომიკურმა სანქციებმა შეცვალა კონფრონტაციული გლობალიზაციით. სავარაუდოდ, კონფრონტაციულ გლობალიზაციას ჩაანაცვლებს გლობალიზაცია ეკონომიკური უსაფრთხოებით. ამ შემთხვევაში, მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის მომავალი კონტურები დაეფუძნება ისეთ კონფიგურაციას, როცა შეიქმნება მრავალპოლუსიანი სისტემა, რომელშიც არც ერთ ქვეყანას არ ექნება ჰეგემონიური მდგომარეობა. სტატიაში ასევე განხილულია საქართველოსთვის ე.წ. „შუა დერეფნის“

მნიშვნელობა, რომელიც წარმოადგენს ჩინური პროექტი „ერთი გზა, ერთი სარტყელის“ ერთ-ერთ დერეფანს, და რომელიც გაივლის აზერბაიჯანსა და საქართველოზე. გამოკვეთილია „შუა დერეფნის“ ამოქმედების როგორც მომხრე, ისე მოწინააღმდეგე ქვეყნები.

საკვანძო სიტყვები: მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგი, ჰიპერგლობალიზაცია, ტურბულენტური გლობალიზაცია, კონფრონტაციული გლობალიზაცია, „შუა დერეფანი“

გლობალიზაციას, მიგრაციას, მრავალფეროვან სამუშაო ძალასა და მდგრად განვითარებას შორის კავშირები

ნანა შონია

პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

nana.shonia@atsu.edu.ge

ლია კილაძე

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

lika.kiladze@edec.ge

პოლიტიკურ დონეზე მიგრაციის საკითხის უკეთ გააზრება დამიზანმიმართული როგორც ეროვნული, ისე საერთაშორისო პოლიტიკის წარმოება პირდაპირპროპორციულად აისახება ქვეყნის მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებაზე. მაგალითად, დასაქმების მოტივით მიგრაციას პირდაპირ წვლილი შეაქვს მდგრადი განვითარების მერვე მიზნის (ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა) და მისი ქვემიზნების მიღწევაში, ხოლო ირიბ გავლენას ახდენს

სხვა დანარჩენი მიზნების (არა სიღარიბეს, არა შიმშილს, ჯანმრთელობა და კეთილდღეობა, ხარისხიანი განათლება, გენდერული თანასწორობა, შემცირებული უთანასწორობა, ქალაქებისა და დასახლებების მდგრადი განვითარება) მიღწევაზე.

გლობალიზაციის შედეგად ყოველდღიურად იზრდება ემიგრანტების რაოდენობა და პარალერულად ფულადი გზავნილების მოცულობა, რაც ზრდის ქვეყნის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას და უსაფრთხოებას. თუმცა, ადგილი აქვს ოჯახების დაშლას, ფსიქოლოგიურ დამაბულობას, გაუცხოებას შვილებსა და მშობლებს შორის და ა.შ. საბოლოოდ, ქართული ოჯახების უმეტესობისთვის ფულადი გზავნილები შემოსავლის ერთადერთი გზაა. შედეგად ოჯახებს უჩნდებათ პერსპექტივა გააკეთონ ინვესტიციები სოფლის მეურნეობაში ან არასასოფლო სამეურნეო საქმიანობაში, ან გაიუმჯობესონ საცხოვრებელი პირობები, მიიღონ უკეთესი ჯანდაცვისა და განათლების სერვისები. მეორე მხრივ, ფულად გზავნილებს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ ქვეყნის ეკონომიკაში, კერძოდ ის ქვეყანას უცხოური ვალუტის რეზერვების შევსებაში ეხმარება, რაც აუცილებელია იმპორტირებული საქონლის შესაძენად. შედეგად, მდგრადი განვითარების მე-8 მიზნის პირველი ქვემიზანი (ერთ სულ მოსახლეზე ეკონომიკური ზრდის შენარჩუნებას ეროვნული გარემოებების შესაბამისად, განსაკუთრებით, მთლიანი შიდა პროდუქტის სულ მცირე 7 პროცენტთან წლიურ ზრდა ყველაზე ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებში) მიღწეულია. ჩვენთვის ცნობილია, რომ ქვეყნის მდგრადი განვითარების მე-8 მიზნის (ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა) მეხუთე ქვემიზანს წარმოადგენს 2030 წლისთვის ყველა ქალისა და მამაკაცისათვის, მათ შორის, ახალგაზრდებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის, სრული

და პროდუქტიული დასაქმების და ღირსეული სამუშაოს, ასევე თანასწორი ღირებულების სამუშაოსთვის თანასწორი ანაზღაურების მიღწევა, რაც დრევეანდელი მდგომარეობით საქართველოს ნებისმიერი ტიპის ორგანიზაციებში (საჯარო, კერძო) დარღვეულია. ზემოთქმული პრობლემის მოგვარების მიზნით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია როგორც საჯარო, ისე კერძო სექტორებში სამუშაო ძალის მრავალფეროვნების პრინციპებისა და ორგანიზაციული კულტურის დანერგვა-განვითარება. ასევე, დასაქმებულთა რიცხოვნობის არსებული ნელი და არათანაბარი პროგრესი მოითხოვს იმ ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის გადაფასებას, რომელიც სიღარიბის აღმოფხვრისკენ არის მიმართული. აღნიშნულის თქმის უფლებას გვაძლევს ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლოევის შედეგი, კერძოდ - დადასტურდა, რომ დღევანდელ გლობალურ ბიზნეს გარემოში მრავალფეროვან სამუშაო ძალაზე მოთხოვნა შეუქცევადი პროცესია და მათი დაქირავების, მართვისა და ინკლუზიის საკითხების ცოდნა თანამედროვე მენეჯერების ერთ-ერთ აუცილებელ კომპეტენციას წარმოადგენს. ორგანიზაციები, რომლებიც კარგად იცნობენ გლობალიზაციას, მიგრაციას, მრავალფეროვან სამუშაო ძალასა და მდგრად განვითარებას შორის კავშირების შედეგებს და აღიარებენ მრავალფეროვანი სამუშაო ძალის მნიშვნელობას, ინარჩუნებენ ეფექტიანობას და კონკურენტუნარიანობას ბაზარზე.

საკვანძო სიტყვები: გლობალიზაცია, მიგრაცია, მრავალფეროვანი სამუშაო ძალა, მდგრადი განვითარება, ღირსეული სამუშაო, ეკონომიკური ზრდა, გზავნილები, ორგანიზაციული კულტურა.

მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია და საქართველოს საგარეო სავაჭრო ურთიერთობების გამოწვევები

გიორგი დაღანიძე

*ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
giorgi.gaganidze@tsu.ge*

მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია და ქვეყნის საგარეო სავაჭრო ურთიერთობების ახალი გამოწვევები გლობალიზაციის, ტექნოლოგიური პროგრესის და პოლიტიკურ-ეკონომიკური ძალების ცვლილებების შედეგია.

ქვეყნის საგარეო სავაჭრო პოლიტიკის გაუმჯობესებისათვის არსებული გამოწვევების საპასუხოდ საჭიროა: 1. ექსპორტისა და იმპორტის ბაზრების დივერსიფიკაცია, რომ შემცირდეს დამოკიდებულება ერთ ან რამდენიმე ბაზარზე; 2. ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა და ინოვაციების მხარდაჭერა, რათა გაიზარდოს კონკურენტუნარიანობა; 3. გეოპოლიტიკური პარტნიორებისა და სავაჭრო ალიანსების შექმნა, რათა გაიხსნას ახალი ბაზრები და შემცირდეს რისკები.; 4. ეკოლოგიური სტანდარტების დაცვა და მდგრადი განვითარების პრინციპების ინტეგრაცია, რათა გაიზარდოს პროდუქციის მოთხოვნა გლობალურ ბაზარზე.

მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია და ქვეყნის საგარეო სავაჭრო ურთიერთობების გამოწვევები რთული და მრავალმხრივი პროცესებია, მაგრამ მათზე სწორად რეაგირება ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის.

განსახილველ პრობლემატიკაში, დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალის გამოვლენას და განვითარებას. საქართველოს საექსპორტო პოტენციალის

გამოყენება მოითხოვს გრძელვადიან სტრატეგიას, რომელიც გაითვალისწინებს ტექნოლოგიურ ინოვაციებს, ბაზრის მოთხოვნებს და საერთაშორისო ურთიერთობების გაუმჯობესებას. ამ გზით საქართველო შეძლებს გახდეს უფრო კონკურენტუნარიანი და წარმატებული გლობალურ ეკონომიკაში.

საკვანძო სიტყვები: მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია, საგარეო სავაჭრო ურთიერთობების გამოწვევები, ბაზრების დივერსიფიკაცია

სოციალური სახელმწიფო, მორალური ეკონომიკა და ადამიანის უფლებები: თანამედროვე რეალობა და პერსპექტივები

გიორგი ღავთაძე

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

george.gavtadze@astu.edu.ge

აზა იფშირაძე

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

ქუთაისის უნივერსიტეტი

aza.ipshiradze@unik.edu.ge

მორალური ეკონომიკის იდეა არის დინამიური კონცეფცია, რომელიც მუდმივად ზეწოლის ქვეშ იმყოფება გარემო პირობების ცვალებადობის გამო. იგივე ხდება თანამედროვე ეტაპზე, როდესაც „ზნეობის“ საკითხი ბოლო წლების განვითარებიდან გამომდინარე ახალი გამოწვევების წინაშე დადგა.

აღნიშნული საკითხი კიდევ უფრო აქტუალურია ახლად ჩამოყალიბებული, განვითარებადი ქვეყნებისთვის, სადაც სახელმწიფოს, საზოგადოებასა და ეკონომიკას შორის ძველი ურთიერთობა იშლება, ახლები კი ჯერ კიდევ ფორმირების პროცესშია. პრობლემას კიდევ უფრო ამწვავებს ის ფაქტი, რომ ხშირია შემთხვევები, როდესაც ასეთ ქვეყნებში არსებული ვითარება სპონტანურად იცვლება, ისე რომ არც თეორიული და არც პოლიტიკური საფუძვლები მომზადებული არ არის სამომავლო პერსპექტივისთვის. ფაქტობრივად, ასე მოხდა საქართველოშიც.

ეკონომიკის ზნეობის საკითხი მჭიდრო კავშირშია ადამიანის უფლებების რეალიზებასთან, სოციალური მდგომარეობის სწორ აღქმასთან და ა.შ. ანუ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჩვენი თანამედროვეობისთვის უდიდესი მნიშვნელობის საკითხებთან. ამიტომ, ამსტატიაში „მორალური ეკონომიკის“ კომპლექსური კონცეფცია, ე.წ. „მულტი-“ და „კროსდისციპლინარული“ მიდგომების გამოყენებით ანალიზის მცდელობა, თანამედროვე გლობალური თუ რეგიონული პრობლემების გათვალისწინებით.

საკვანძო სიტყვები: მორალური ეკონომიკა; ინკლუზიური ზრდა; სოციალური ნდობა

**ტრანსკონტინენტური, ტრანსოკეანური გლობალიზაცია
და მსოფლიო ეკონომიკაში საქართველოს
პოზიციონირების პერსპექტივა**

ელგუჯა მექვაბიშვილი

*ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
elguja.mekvabishvili@tsu.ge*

გლობალიზაცია შედარებით ახალი ფენომენია, რომელიც მკვლევართა უმეტესობის აზრით, გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისიდან იღებს სათავეს. ამასთანავე არსებობდა გლობალიზაციის უძველესი არქეტიპები დარიოსისა და ალექსანდრე მაკედონელის, რომის იმპერიის და სხვათა სახით. არსებითად, ისინი წარმოადგენდნენ კონტინენტური ტიპის გლობალიზაციის მაგალითებს. ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის კლასიკურ ფორმად ჩვენ მივიჩნევთ XIII საუკუნეში ჩინგიზ-ხანის მეთაურობით შექმნილ მონღოლთა იმპერიას- „ოქროს ურდოს“. სიმბოლურია, რომ „ჩინგიზ-ხანი“ მონღოლურად ნიშნავს მსოფლიო მბრძანებელს. მონღოლებმა ჩამოაყალიბეს უზარმაზარი იმპერია, რომელიც გადაჭიმული იყო აღმოსავლეთ ევროპის საზღვრებიდან სირიამდე, იაპონიისა და სამხრეთ ჩინეთის ზღვებამდე. ამ ტერიტორიაზე ცხოვრობდა იმჟამინდელი მსოფლიო მოსახლეობის დაახლოებით 40%. მონღოლთა იმპერიის დაცემა, შეიძლება ითქვას, რომ დამთავრდა ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის ერთი უმნიშვნელოვანესი პერიოდი.

გლობალიზაციის მეორე ფორმას ჩვენ ვუწოდებთ ტრანსოკეანურ (ტრანსატლანტიკურ) გლობალიზაციას. მის დასაწყისად შეიძლება ჩაითვალოს 1500-იანი წლები. კერძოდ,

მაგელანის ზღვასნობა და განსაკუთრებით, კოლუმბის მოგზაურობა ამერიკის კონტინენტზე. გლობალური საოკეანო სისტემის ანუ ტრანსოკეანური გლობალიზაციის წარმოშობა დაკავშირებული იყო გარკვეულ ტექნოლოგიურ, სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ფაქტორებთან: საოკეანო გემების მშენებლობასთან და ისეთი უნიკალური სანავიგაციო ხელსაწყოთა შექმნასთან, როგორც იყო კომპასი. ტრანსოკეანური გლობალიზაციის წამყვანი აქტორები თავდაპირველად იყვნენ ევროპის საზღვაო სახელმწიფოები-პორტუგალია, ესპანეთი, ნიდერლანდები და დიდი ბრიტანეთი, მოგვიანებით საფრანგეთიც. XIX-XX საუკუნეთა მიჯნაზე ტრანსოკეანური გლობალიზაციის ჰეგემონი გახდა აშშ-ი.

ამჟამად მსოფლიოში წამყვან როლს თამაშობს ტრანსოკეანური გლობალიზაცია, რომელსაც ხშირად უწოდებენ „ვესტერნიზაციას“ და „ამერიკანიზაციას“. ეკონომიკის გლობალიზაცია ზოგადად გლობალიზაციის შემადგენელი ნაწილია, მისი ქვაკუთხედი, რომელიც მიმდინარეობს ნეოლიბერალური მოდელის ჩარჩოებში. მეოცე საუკუნის ბოლოდან დაოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისიდან გაძლიერდა კონკურენცია ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის მხრიდან, რომლის ორგანიზაციული სტრუქტურა ჩამოყალიბდა BRICS-ის სახით, ხოლო მისი წამყვანი სუბიექტი გახდა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა.

საქართველოსთვის, მისი გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე, პერსპექტიულად მიგვაჩნია ტრანსკონტინენტური გლობალიზაციის პროცესში უფრო აქტიური ჩართვა. ეს გულისხმობს აღმოსავლეთ-დასავლეთის და სამხრეთ-ჩრდილოეთის დამაკავშირებელ პროექტებში ჩვენი ქვეყნის ინტენსიურ მონაწილეობას, რომელსაც უნდა განსაზღვრავდეს შემდეგი პრინციპი: „საქართველო არა

მხოლოდ სატრანსპორტო დერეფანი, არამედ საკომუნიკაციო ჰაბი“. სწორედ ასეა, შესაძლებელი, ჩვენი აზრით, ამ პროექტისაგან როგორც მაღალი ეკონომიკური სარგებლის მიღება, ისე სახელმწიფო-ეროვნული უსაფრთხოების განმტკიცებაც.

საკვანძოსიტყვები: ტრანსკონტინენტური გლობალიზაცია, ტრანსოკეანური გლობალიზაცია, მსოფლიო ეკონომიკის ფრაგმენტაცია, BRICS, რეგიონული ჰაბი, სატრანსპორტო კორიდორ

**მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია და სახელმწიფო
საწარმოთა რეფორმის შეფასება საქართველოში:
პილარის ანალიზი**

ეთერ ხარაიშვილი

*ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
eter.kharaishvili@tsu.ge*

ნინო ლობჯანიძე

*ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასისტენტ
პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი
nino.lobzhanidze@tsu.ge*

სტატიაში გაანალიზებულია მსოფლიო წესრიგის ფორმირებაზე მოქმედი ფაქტორები. დასაბუთებულია სახელმწიფო საწარმოების მნიშვნელობა მსოფლიო დღის წესრიგის ტრანსფორმაციის პროცესში. შესწავლილია

განვითარებულ ქვეყნებში სახელმწიფო საწარმოების როლი სერვისების ეფექტიან მიწოდებაში, ეკონომიკურ ზრდასა და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებაში.

საქართველოში სახელმწიფო საწარმოები ქვეყნის ბიუჯეტის ტვირთის როლს ასრულებს და მოკრძალებული წვლილი შეაქვს ეკონომიკის განვითარებაში. შესაბამისად, არგუმენტირებულია სახელმწიფო საწარმოებში რეფორმების განხორციელების აუცილებლობა.

ბიბლიოგრაფიული კვლევით გამოვლენილია სახელმწიფო საწარმოებში არსებული ძირითადი გამოწვევები, იდენტიფიცირებულია ქვეყნები, სადაც სახელმწიფო საწარმოები ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას, განვითარების სტიმულირებასა და სიღარიბის შემსუბუქებას. ასევე, შეფასებულია სახელმწიფო საწარმოების პოზიციები გლობალურ ეკონომიკასა და საჯარო პოლიტიკის განხორციელებაში. გაკეთებულია დასკვნა, რომ სახელმწიფო საწარმოები დღეს გახდნენ არა მხოლოდ გლობალური მოთამაშეები, არამედ ისინი არიან მსოფლიოს ეკონომიკური სტრუქტურის მნიშვნელოვანი ნაწილი ყველაზე სწრაფად მზარდი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში.

სახელმწიფო საწარმოების სფეროში არსებული გამოწვევების გამოვლენისა და პრობლემების აღმოფხვრისათვის შესწავლილია წარმატებული ქვეყნების გამოცდილება, შემოთავაზებულია საქართველოში ამ საწარმოების გამოცდილების გაზიარების გზები.

საქართველოში სახელმწიფო საწარმოების რეფორმა საერთაშორისო სტანდარტების გათვალისწინებით შეფასებულია 5 პილარით: (1) კომერციული მიზნების პრიორიტეტების განსაზღვრა; (2) კორპორაციული მართვის პრინციპების დანერგვა ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) პრინციპებზე

დაყრდნობით; (3) სახელმწიფო საწარმოთა ფლობის პოლიტიკა და რაციონალურობის განსაზღვრა; (4) საწარმოთა საშუალოვადიანი სტრატეგიული სამიზნე მაჩვენებლებით მართვა; (5) კონკურენტული ნეიტრალურობის პრინციპის ინსტიტუციონალიზაცია.

სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის მიმართულებების შესახებ შემუშავებულია რეკომენდაციები.

საკვანძო სიტყვები: მსოფლიო წესრიგი, ტრანსფორმაცია, სახელმწიფო საწარმო, რეფორმა, პილარის ანალიზი

პირველი სექცია

ეკონომიკური განვითარების და ეკონომიკური პოლიტიკის
ძირითადი გამოწვევები და პარსპექტივები

ციფრული ფულის შემოღების უპირატესობები და პრობლემები

რევაზ გველესიანი

*ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
revaz.gvelesiani@tsu.ge*

ირინა გოგორიშვილი

*ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული
პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
irine.gogorishvili@tsu.ge*

ოცდამეერთე საუკუნეში აღმოცენდა და სწრაფად გაიზარდა ციფრული საზოგადოებები. ამ ფენომენს განაპირობებს ტექნოლოგიური განვითარება და ინტერნეტის გაზრდილი გამოყენება. ზოგიერთ შემთხვევაში, ამ საზოგადოებებმა შექმნეს და გამოუშვეს საკუთარი ციფრული (ციფრული) ვალუტა იმ საქონლისა და სერვისის გასაცვლელად, რომელსაც ისინი ერთმანეთს სთავაზობენ. ამგვარად ციფრული ვალუტა გახდა გაცვლის საშუალება და ანგარიშის ერთეული ამ კონკრეტული ციფრული საზოგადოებისთვის.

ამ სტატიის მიზანია ციფრულ (ვირტუალურ) ვალუტებთან დაკავშირებით სიცხადის უზრუნველყოფა და ამ საკითხ-

თან დაკავშირებული უპირატესობებისა და პრობლემების განალიზება. მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ, რომ ეს ვალუტები ფულს ჰგავს და აუცილებლად აქვთ საკუთარი სპეციალიზებული საცალო გადახდის სისტემები. ამ ორ ასპექტს ფარავს ტერმინი „ციფრული ვალუტის სქემა“. ციფრული ვალუტის სქემები რელევანტურია ფინანსური სისტემის რამდენიმე სფეროში და ამიტომ ცენტრალური ბანკების ინტერესს წარმოადგენს. ეს სიტუაცია, სხვა საკითხებთან ერთად, ხსნის ცენტრალური ბანკების ინტერესს ანალიზის განხორციელებით, განსაკუთრებით, თუ გავითვალისწინებთ ციფრული ვალუტების, როლს გადახდისა და ზედამხედველობის სისტემებისთვის. სტატიაში მოცემულია ციფრული ვალუტის სქემების იდენტიფიცირება და კლასიფიკაცია დაკვირვებადი მახასიათებლების საფუძველზე. ამასთან განხილულია ციფრული ფულის შემოღების უპირატესობები და პრობლემები, რომელიც შესაძლებელია და აუცილებელია გადაწყდეს.

საკვანძო სიტყვები: ციფრული ფული, ციფრული ვალუტის სქემები, ცენტრალური ბანკის მიერ ციფრული ვალუტის შემოღების უპირატესობები და პრობლემები

საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების გეოპოლიტიკური გამოწვევები

მიხეილ თოქმაზიშვილი

*ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
M_tokmazishvili@yahoo.com*

შოთა ლომინაშვილი

*ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Shota.lominashvili@Atsu.edu.ge*

სტატიაში განხილულია საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების პოლიტიკური, ეკონომიკური და რეგიონული პრობლემები და საფრთხეები. აქცენტი გაკეთებულია სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების გეოპოლიტიკური განვითარების სპექტრზე და არასტაბილურ ვექტორებზე; დახასიათებულია რეგიონულ ეკონომიკურ მოთამაშების როლი და მათი ზემოქმედება საქართველოს ეკონომიკაზე, ეკონომიკის განვითარების შესაძლებელი მიმართულებები და აღნიშნულია, რომ საქართველოს ისტორიაში არასდროს არ ჰქონია შიდა პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს ისეთი მაღალი წონა ეკონომიკის განვითარებაში, როგორც ამჟამად. საქართველოს ეკონომიკაში მოსალოდნელი ცვლილებები ქვეყნების, რეგიონული გაერთიანებების ამკარა დაპირისპირების ფონზე წარიმართება და საქართველოს ეკონომიკის ევროპულ მომავალს ექმნება საფრთხე როგორც დასავლეთთან გაცხადებული „ცივი ომის“ გამო, ასევე სავაჭრო და საინვესტიციო პოლიტიკის ვექტორის ჩრდილო-აღმოსავლეთის ქვეყნებისაკენ აქცენტირებით. ეს

და სხვა საფრთხეები საქართველოს გეოეკონომიკური სარგებელზე ახდენენ ნეგატიურ გავლენას.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს ეკონომიკა, ეკონომიკური უსაფრთხოება, გეოპოლიტიკა, სამხრეთ კავკასიის რეგიონი

უსაფრთხოების ზოგიერთი ეკონომიკური ასპექტი ეკონომიკურ მოძღვრებათა კონტექსტში

შოთა ვეშაპიძე

ეკონომიკურ მეცნიერებათა

დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

shota.veshapidze@tsu.ge

ამ ნაშრომის ინტერესის სფეროა ზოგიერთი დღევანდელი პრობლემის იდენტიფიცირება, რომელიც სახელმწიფოების წარმოშობასთან და ეკონომიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობასთან ერთდროულად წარმოიშვა. მათ შორის ყველაზე აქტუალური რჩება პიროვნების, საზოგადოების და სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. უსაფრთხოების კონტექსტში ეკონომიკური აზროვნების ევოლუციის შესწავლა აჩენს კითხვებს დღევანდელ რეალობასა და წარსულს შორის კავშირზე და გზას უხსნის პიროვნების ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ალტერნატიული გზების გამორკვევას.

კვლევის აქტუალობიდან გამომდინარე ამ ნაშრომის **კვლევის მიზანია:** პიროვნების ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფის ძირითადი ისტორიული ტიპების იდენტი-

ფიცირება. ამ მიზნიდან გამომდინარე, კვლევის **ამოცანებია:** პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფის ძირითადი ისტორიული ტიპების გამოყოფა და მათი საერთო არსებითი ნიშნების დადგენა; ამ ნიშნების თავისებურებების გამოვლენა დროის, ადგილისა და გარემოებების სხვადასხვა სპეციფიკურ ისტორიულ პირობებში. ნაშრომის **კვლევის საგანია:** პიროვნების ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ევოლუცია. **კვლევის ობიექტია** ძირითადი ეკონომიკური იდეები, შეხედულებები, კონცეფციები. კვლევაში გამოყენებულია შედარებითი ანალიზის, სინთეზის, ინდუქციის, დედუქციის, ისტორიული **მეთოდები.**

ნაშრომში გამოკვლეულია პიროვნების ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიდგომები ძირითადი ეკონომიკური იდეების, შეხედულებების, კონცეფციების მიხედვით, უძველესი დროიდან დღემდე. გამოვლენილია დღევანდელ რეალობასა და წარსულს შორის კავშირები, გამორკვეულია ძირითადი კონცეფციები, რომელიც აქტუალურია თანამედროვე პირობებში და გზას უხსნის პიროვნების ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ალტერნატიული გზების გამორკვევას.

საკვანძო სიტყვები: უსაფრთხოება, ადამიანის მოთხოვნილებები, ეკონომიკური მოთხოვნილებების უზრუნველყოფა, დღევანდელ რეალობასა და წარსულს შორის კავშირი.

ეკონომიკური უსაფრთხოებისა და ეკონომიკური პოლიტიკის საკითხისათვის

მურმან კვარაცხელია

*ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის
ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერთანამშრომელი
murmankvara77@gmail.com*

გლობალიზაციის ეპოქა მოითხოვს სუვერენული სახელმწიფოს მიერ სწორი და გააზრებული ეკონომიკური პოლიტიკის გატარებას. ამისთვის უპირველესი მნიშვნელობა ენიჭება ეკონომიკური უსაფრთხოების სტაბილური სისტემის ჩამოყალიბებას. ეს პროცესი პირდაპირ კავშირშია მაკროეკონომიკური სიტუაციების დარეგულირებასთან მისი მთავარი მაჩვენებლების კონტროლის პირობებში. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში სახელმწიფოების ეკონომიკური უსაფრთხოება ჩამოყალიბდა როგორც ეკონომიკური ურთიერთობის სისტემა, რომელიც მოითხოვს მუდმივად ბალანსის შენარჩუნებას ქვეყანაში არსებული მოთხოვნა-მიწოდებას შორის, როგორც დარგობრივ, ასევე მთელი მეურნეობის მასშტაბით.

დღევანდელ ტურბულენტურ სამყაროში ეროვნული ეკონომიკის წარმოების გიგანტები გარკვეული დილემის წინაშე დგანან. მათი სურვილია მსოფლიო ეკონომიკა არ გაეხვიოს მორიგ არაპროგნოზირებად კრიზისში და საკუთარი მოსახლეობის კეთილდღეობაც შეინარჩუნონ. თუმცა, ამის მიღწევა არც ისე ადვილია, რადგან ჟამიდან ჟამს ეკონომიკური კრიზისები მოულოდნელ რყევებს იწვევენ არა მარტო ეკონომიკის

უამრავ სფეროებში, არამედ მთლიანად ქვეყანაში. მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ ეკონომიკური პროგრესისათვის თანამდევნი ხდება კარგად გაუმჯობესებული ძველის ახალი ნაირსახეობები. გლობალური ეკონომიკა მუდმივად გამოსავლის ძებნაშია და ადვილად არ ეპყება ახალ-ახალ გამოწვევებს. ზოგჯერ ასეთი სიახლეები პროგრესის მიმანიშნებლად გვევლინება და სრულიად განსხვავებული მეთოდები ჩნდება მის დასამარცხებლად.

ეკონომიკური უსაფრთხოების ერთ-ერთ მთავარ რისკ-ფაქტორს წარმოადგენს სხვადასხვა სახის კრიზისების ფეთქებადი ხასიათი. ეს შეიძლება იყოს პანდემიური პროცესების გააქტიურება, რომელსაც ადგილი ჰქონდა უახლოეს წარსულში თავისი ეკონომიკის რეგრესიული შედეგებით, ინფლაციის უმართავ რეგისტრში გადასვლით. ასეთი პროცესი საქართველოს ეკონომიკისთვის იმპულსური გახდა ბოლო წლებში, რაც ეკონომიკის ზრდაზე უარყოფითად აისახა. თუმცა სახელმწიფო რეგულირების სისტემის ამოქმედების შემდეგ ნახტომისებრივი პროცესი უსაფრთხოების კუთხით გარკვეულწილად სტაბილურიც გახდა. ასევე, მაღალმა საპროცენტო განაკვეთებმა, რომელიც ქვეყანაში დაფიქსირდა, ეკონომიკასა და ბიზნესზე ნეგატიურად აისახა.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური პოლიტიკა, ეკონომიკური უსაფრთხოება, ვაჭრობა, ბიზნესი, სისტემური კონფლიქტები, ეკონომიკური წესწყობილება.

ჩრდილოვანი ბანკინგი და საქართველოს რეალობა

მარიამ ლაშხი

დოქტორანტი

აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

mariam.lashkhi09@gmail.com

ვახტანგ ჭარაია

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

vakhocharaia@gmail.com

ჩრდილოვანი ბანკინის მნიშვნელობა გლობალურ დონეზე საგრძნობლად გაიზარდა ბოლო წლებში. ფინანსური სტაბილურობის საბჭოს (FSB) მონაცემებით, არასაბანკო ფინანსური შუამავლობის (NBFi) სექტორმა სოლიდური განვითარება 2021 წელს ჰპოვა, მათ შორის საინვესტიციო ფონდების ზრდის შედეგად, რომელიც თავის მხრივ კოვიდის შემდგომ აღდგენას უკავშირდებოდა. NBFi სექტორი გაიზარდა 8.9%-ით 2021 წელს, რაც აღემატება 6.6%-იან ზრდას, რაც დარგმა განიცადა წინა ხუთი წლის განმავლობაში და მიაღწია \$239.3 ტრილიონს. იგივე წელს, მთლიანმა NBFi სექტორმა გაზარდა მთლიანი გლობალური ფინანსური აქტივების შედარებითი წილი 48.6%-დან 49.2%-მდე.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველომ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ფინანსური სექტორის განვითარების კუთხით, ჩრდილოვანი საბანკო სექტორი ქვეყანაში მაინც დაბალგანვითარებულია. ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით. თუმცა, ამ სექტორის მონიტორინგი მაინც კრიტიკულად მნიშვნელოვანია, რადგან მას შეუძლია სწრაფად განვითარდეს და საგრძნობი გამოწვევები შეუქმნას

სისტემას. ამავდროულად, მეორეს მხრივ, ჩრდილოვან ბანკინგს შეუძლია დადებითი შედეგიც მოიტანოს, რაც საქართველოს ეკონომიკას დაეხმარება სისტემის დივერსიფიცირებაში და ფინანსურად დაბალანსებაში.

ქართული ჩრდილოვანი ბანკინგის ძირითადი მახასიათებლებია: 1. საქართველოს ჩრდილოვანი საბანკო სექტორი, გაცილებით უფრო მცირეა დასავლურთან შედარებით; 2. არასაბანკო ფინანსური ინსტიტუტები, როგორცაა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები, შეადგენენ ჩრდილოვანი საბანკო ლანდშაფტის მნიშვნელოვან ნაწილს, რომლებიც ემსახურებიან მოსახლეობის არამომსახურებულ (საბანკო სექტორის გარეთ) სეგმენტებს; 3. არაფორმალური დაკრედიტების პრაქტიკა, რომლის რაოდენობრივად განსაზღვრა რთულია; 4. ჩრდილოვანი ბანკინგის არარეგულირებული ბუნების გამო, ყოვლისმომცველი მონაცემების შეზღუდულობა.

საქართველოში ჩრდილოვან ბანკინგთან დაკავშირებული პოტენციური რისკები/გამოწვევები და შესაძლებლობები კი შემდეგია: 1. მიუხედავად იმისა, რომ ამჟამად მცირეა, ჩრდილოვანი ბანკის სწრაფმა ზრდამ ადეკვატური რეგულაციის გარეშე შესაძლოა საფრთხე შეუქმნას ფინანსურ სტაბილურობას; 2. რეგულირების არარსებობამ შესაძლოა მსესხებლები უფრო მაღალი რისკებისა და მტაცებლური სესხების პრაქტიკის წინაშე დააყენოს. 3. ჩრდილოვან ბანკინგსა და ტრადიციულ ბანკინგს შორის ურთიერთდაკავშირებამ შეიძლება გააძლიეროს სისტემური რისკები; 4. ჩრდილოვან ბანკინგს შეუძლია ფინანსური სერვისების ხელმისაწვდომობა გაზარდოს, მათ შორის ბანკების მიერ მოუმსახურებელი კლიენტებისათვისაც; 5. კარგად რეგულირებულ ჩრდილოვან საბანკო სექტორს შეუძლია წვლილი შეიტანოს ეკონომიკურ ზრდაში დაფინანსების ალტერნატიული ვარიანტების მიწოდებით.

საკვანძო სიტყვები: ჩრდილოვანი ბანკინგი, არასაბანკო ფინანსური შუამავლობის სექტორი, ფინანსური სტაბილურობა

ეკონომიკური დისკომფორტის ინდექსი: არსი და გამოყენების არეალი

იოსებ არჩვაძე

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

ქუთაისის უნივერსიტეტი

daswreba@yahoo.com

ქვეყნების მაკროეკონომიკური მდგომარეობის დასახასიათებლად მრავალი, კარგად აპრობირებული ინდიკატორი გამოიყენება. ამ უკანასკნელთა მნიშვნელობა და გამოყენებითი ღირებულება განსაკუთრებით იზრდება საერთაშორისო შედარებებისა და ქვეყნების რეიტინგების დადგენისას.

მეცნიერები და პრაქტიკოსები ეძებენ კომპლექსური, მრავალგანზომილებიანი ინდიკატორების გაანგარიშების მეთოდებს, რომელთა გამოყენებითაც შესაძლებელი იქნება სოციალურ-ეკონომიკური პროცესების კომპლექსური დახასიათება. მაგალითად, ბოლო წლებში დაინერგა ისეთი ინდიკატორები, როგორებიცაა ცხოვრების ხარისხის ინდექსი, ცხოვრებით კმაყოფილების ინდექსი, ბედნიერების საერთაშორისო ინდექსი, მთლიანი ეროვნული ბედნიერების ინდექსი და ა.შ. სულ უფრო მეტად ესმება ხაზი იმ გარემოებას, რომ არსებობს რაიმე სახის „ბერლინის კედელი“ ეკონომიკურ საქმიანობასა და საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა ასპექტებს შორის და რომ სავსებით შესაძლებელია ერთ ჭერ ქვეშ, ერთ

ინდიკატორში ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური და სხვა ასპექტების მოქცევა. მაგალითად, ცხოვრების ხარისხის ინდექსის ცხრა კომპონენტიდან მხოლოდ ორია ეკონომიკური შინაარსის მატარებელი (მთლიანი სამამულო პროდუქტი მოსახლეობის ერთ სულზე და უმუშევრობის დონე). ასეთ პირობებში გაცილებით იოლია და გაანგარიშებისათვის სათანადო ინფორმაციის მქონე ინდიკატორი, ეკონომიკის მაკროეკონომიკური სტაბილურობის, მისი ნეგატიური ტენდენციებისადმი მდგრადობის ისეთი მახასიათებელი, როგორც **ეკონომიკური დისკომფორტის ინდექსია**, რომლის შემოღება დაკავშირებულია ცნობილი ამერიკელი ეკონომისტის არტურ ოუკენის სახელთან.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური დისკომფორტის ინდექსი (ედი), ინფლაცია, უმუშევრობის დონე, ედის ბუნებრივი დონე.

მწვანე წყალბადის როლი ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაძლიერებაში და მისი წარმოებისათვის ინფრასტრუქტურის შექმნის ტენდენციები საქართველოში

გულნაზ ერკომაიშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

gulnazi.erkomaishvili@tsu.ge

ნაშრომში გადმოცემულია მწვანე წყალბადის როლი ენერგეტიკული რესურსების რაციონალური გამოყენებისათვის, მისი წარმოებისათვის ინფრასტრუქტურის შექმნის ტენდენციები საქართველოში. აღნიშნულია, რომ ენერგეტიკული პო-

ლიტივის უმთავრესი პრიორიტეტი ეკოლოგიურად სუფთა წყალბადის უპირატესი ხელშეწყობაა. იგი მომავლის ინოვაციური პროექტი და ტრადიციული, წიაღისეული საწვავის კონკურენტული ალტერნატივაა. საქართველოს განახლებადი ენერჯის პროექტების განვითარების დიდი, აუთვისებელი პოტენციალი გააჩნია.

მწვანე წყალბადი დაეხმარება ქვეყანას ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაძლიერებასა და იმპორტირებული საწვავის ჩანაცვლებაში, რადგან ჩვენ ქვეყანას განახლებადი ენერჯიების მდიდარი რესურსი აქვს. საქართველოს ამ შესაძლებლობის გამოყენებისა და მწვანე წყალბადით მსოფლიო ბაზარზე პოზიციონირება შეუძლია.

საკვანძო სიტყვები: მწვანე წყალბადი, წყალბადის ენერგეტიკა, ენერგეტიკული უსაფრთხოება, წყალბადის ენერგეტიკის ეკონომიკური პოლიტიკა

ევროკავშირის ქვეყნების ეკონომიკური უსაფრთხოების გამოცდილების გამოყენება საქართველოს ეკონომიკურ პოლიტიკაში

ნატალია დავლაშერიძე

ეკონომიკის დოქტორი

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი,

უფროსი მეცნიერთანამშრომელი

natuli55@mail.ru

ნაშრომში სისტემატიზებულია ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ღონისძიებების შემუშავებისა და განხორციელების გამოცდილება ეკონომიკური უსაფრთხოების სფეროში და გაა-

ნალიზებულია საქართველოში მისი გამოყენების შესაძლებლობები. ევროკავშირის ქვეყნების გამოცდილებამ აჩვენა, რომ ერის ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა გადამწყვეტ გავლენას ახდენს გლობალურ სამყაროში მკაფიო ადგილის უზრუნველყოფაზე, რომელიც ითვალისწინებს ერის ეროვნულ სტრატეგიულ ღირებულებას და პოტენციალს. განხილულია ევროკავშირის ქვეყნებში (გერმანიაში, საფრანგეთში, იტალიაში, ესპანეთში, ყოფილი სოციალისტური ბანაკის ქვეყნები, მცირე ქვეყნების დასავლეთ ევროპაში და ა.შ.) ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად ყველაზე გავრცელებული გზები. აზგასმულია, რომ მსოფლიო წესრიგი განიცდის მნიშვნელოვან ცვლილებებს, რაც ხასიათდება ეკონომიკური არასტაბილურობით, ინფლაციით და მიწოდების ჯაჭვების შეფერხებით (მაგალითად, დასავლეთის სანქციებმა რუსეთის წინააღმდეგ - და უკრაინის მარცვლეულის ექსპორტის შეფერხებამ შავი ზღვის გავლით - გამოიწვია ფასების მკვეთრი ზრდა ენერგომატარებლებზე და სურსათზე). საჭირო გახდა სწრაფი ტექნოლოგიური პროგრესის გათვალისწინება, რამაც შექმნა უსაფრთხოების ახალი რისკები (როგორცაა სწრაფი შეიარაღება და კიბერ საფრთხეები), ასევე ბუნებრივი რისკები, როგორცაა პანდემია და კლიმატის ცვლილება. ეს ყველაფერი მოითხოვს არა მხოლოდ ცალკეული ქვეყნების ეკონომიკური უსაფრთხოების **ახალ** პროგრამას, არამედ **ახალი კომპლექსური** ეკონომიკური უსაფრთხოების პროგრამას.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური უსაფრთხოება, მსოფლიო წესრიგი, ეკონომიკური სტაბილურობა.

რეტროეკონომიკის ფენომენის სოციალური ასპექტები. სიღარიბის ეკონომიკა, გამომწვევი მიზეზები და თანა- მედროვე პრობლემები

მედია შაფათავა

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

magdamedea@gmail.com

გამომდინარე მოცემულობიდან, რომ რეტროეკონომიკის ფენომენი პოსტ-საბჭოთა სივრცის უმეტეს ქვეყნებში დეკადების მანძილზე დაძლეულ ვერ იქნა, მისი წარმოქმნის ფაქტორების და სოციალურ-ეკონომიკური მიზეზ-შედეგობრიობის შესწავლა დღემდე მიმდინარეობს. ამას ერთვის ის ფაქტი, რომ რეტროეკონომიკა დამახასიათებელია არა მარტო განვითარებადი, არამედ მაღალგანვითარებული ქვეყნებისთვისაც. ეკონომიკურ ასპექტებთან ერთად, მნიშვნელოვანია რეტროეკონომიკის იმ ზემოქმედების და ეფექტების შესწავლა, რომლებიც მოსახლეობის სოციალურ მდგომარეობაზე ახდენენ ზეგავლენას. სიღარიბის ეკონომიკა წარმოადგენს იმ ერთ-ერთ ხილულ „თეთრ ლაქას“, რომლის პრობლემატიკის განხილვას ეძღვნება მოცემული ნაშრომი.

საკვანძო სიტყვები: რეტროეკონომიკა, სიღარიბის პრობლემა, განათლება, ცოდნაზე დაფუძნებული განვითარება.

ერთპოლუსიანი მსოფლიოს დასასრული და მდგრადი განვითარების პირობებში მიწასთან დაკავშირებული პრობლემები

ციცინო თეთრაული

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის მეცნიერთანამშრომელი

tsitsino.tetrauli@tsu.ge

ნაშრომში განხილულია მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაციასთან დაკავშირებული საკითხები. გლობალური მსოფლიო ძალიან დიდი სახიფათო გამოწვევების წინაშე დგას. მიმდინარეობს გავლენის სფეროების ხელახალი გადანაწილების პროცესი. გაანალიზებულია ამ ახალი გეოპოლიტიკური ვითარების ფონზე მიწის, როგორც უნიკალური ბუნებრივი რესურსის არსი და მნიშვნელობა, ცივილიზაციის არსებობის შენარჩუნებისათვის. ასევე მიწის რესურსებზე მოქმედი საფრთხეები, როგორცაა: ეროზია, დეგრადაცია, გლობალური დათბობა და ა.შ. გაშუქებულია ის პრევენციული ზომები, რომელიც თავიდან აგვაცილებს მიწის რესურსებთან დაკავშირებულ საფრთხეებს. შესწავლილია ის პოტენციური რომელიც გააჩნია საქართველოს აგრარული სფეროს განვითარებისა და აღორძინებისათვის, რაც ჩვენისთანა პატარა ქვეყნისთვის სტრატეგიული მნიშვნელობის მატარებელია. დახასიათებულია უცხოეთის გამოცდილება აგრარულ სფეროში.

საკვანძო სიტყვები: ეროზია, მდგრადი განვითარება, "კიბუცები", დესაკრალიზაცია, მეწყერი.

ქვეყნის წინაშე არსებული ზოგიერთი პრობლემების გადაჭრის ასპექტები

თამაზი გამსახურდია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Tamaz.gamsakhurdia@atsu.edu.ge

ქვეყნის ძლიერების განმტკიცება, მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლება და საზოგადოების თითოეული წევრისათვის ცხოვრების ნორმალური პირობების შექმნა ხელისუფლების ზრუნვის უწყვეტი პროცესია. თავის მხრივ ქვეყნის თითოეული მოქალაქე უნდა ზრუნავდეს ქვეყნის აღმშენებლობის უზრუნველყოფაზე, რაც მიიღწევა მოქალაქეების ერთობით, ურთიერთ პატივისცემით, შრომის მაღალი დისციპლინით, ძვირფასი დროის გონივრული და ეფექტური გამოყენებით, თანამედროვე ტექნიკისა და მოწინავე ტექნოლოგიების დანერგვით, მშრომელთა კვალიფიკაციის მუდმივად ამაღლებით და სხვა მრავალი აქტუალური საკითხების მოგვარებით.

კვლევის მეთოდოლოგია: კვლევის მეთოდოლოგია დაფუძნებულია იმაზე, რომ საუკუნის მესამედზე მეტია გასული, რაც ქვეყნის დამოუკიდებლობა გამოცხადდა, რასაც უნდა მოჰყოლოდა ქვეყნის წინსვლა და ცხოვრების პირობების განუხრელი გაუმჯობესება. ამის გამო დაიწყო ქვეყნიდან მოსახლეობის მასობრივი ემიგრაცია საზღვარგარეთ, რაც თანდათან უფრო იზრდება და არავითარი კლების ტენდენციები არ ჩანს. ქვეყნის შემდგომი აღმავლობისათვის საჭიროა ღრმად შევისწავლოთ არსებული ყველა რესურსი და ფართოდ გამოვიყენოთ ისინი ინდუსტრიაში.

განვითარების ამ ეტაპზე საჭიროდ მიგვაჩნია, რომ სახელმწიფოსაგან აუცილებელია მეტი ხელშეწყობა შინა და ხალხური რეწვის ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის. ტურიზმი მით უფრო მომგებიანი იქნება, რაც მეტი ნაირსახეობის ადგილობრივი წარმოების სუვენირები გვექნება. გაუმართავი ინფრასტრუქტურის გამო ადგილობრივი ნაწარმის თვითღირებულება საკმაოდ მაღალია და, შესაბამისად, მაღალია მათი საცალო ფასი, რაც ტურისტების უკმაყოფილებას იწვევს. აუცილებელია სოფლის მეურნეობის დარგების ინტენსიური განვითარება, რათა მზარდი ტურისტული ნაკადი მძიმე ტვირთად არ დააწვეს ისედაც, ძირითადად იმპორტზე ორიენტირებულ სასურსათო ბაზარს.

ცხადია, რომ ქვეყანას არ გააჩნია მდიდარი წიაღისეული სიმდიდრეები (ნავთობი, გაზი და ა. შ.) ამიტომ უნდა გადავიდეთ ულავი, აღდგენადი რესურსების (მინერალური, სამკურნალო და თერმული წყლები, წარმატებული აგრარული მეურნეობებისათვის არსებული უნიკალური ბუნებრივი პირობები) მიზანმიმართულ, გონივრულ გამოყენებაზე, რომლებსაც შეუძლია დიდი სარგებლობა და შემოსავლები მოუტანოს, როგორც ცალკეულ ინდივიდებს (ინვესტორებს), ასევე ჩვენი ქვეყნის თითოეულ მოქალაქეს. ქვეყანა ფეხზე რომ დადგეს საჭიროა თითოეულმა მოქალაქემ გაისიგრძეგანოს დამოუკიდებლობის ფასი და მისი შენარჩუნებისათვის საჭირო პატრიოტიზმი, შრომისადმი სიყვარული და რაც მთვარია სახელმწიფოებრივი აზროვნება.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნესი, ინვესტიციები, კონკურენტუნარიანობა, ეროვნული პროდუქტი, ტურიზმი, ექსპორტი - იმპორტი, ფინანსები.

მდგრადი განვითარების სოციალური იმპერატივები და საქართველო

ხათუნა თოდუა

*ეკონომიკის მეცნიერებათა კანდიდატი, ასოცირებული
პროფესორი*

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Khatuna.todua@atsu.edu.ge

თითქმის ორმოცი წლის წინ, გაეროს მოხსენებამ „ჩვენი საერთო მომავალი“ მდგრადი განვითარება მტკიცედ დააყენა საერთაშორისო დღის წესრიგში. მდგრადი განვითარების იმპერატივები იღებს ჩვენი საერთო მომავლის ეთიკურ საფუძვლებს.

მდგრადი განვითარება ფართოდ არის გააზრებული, როგორც ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და სოციალური თანასწორობის საკითხების ბალანსის შედეგი. მიუხედავად ამისა, კრიტიკოსები ამტკიცებენ, რომ სოციალური თანასწორობა რეგულარულად არის გამოტოვებული განვითარების პრაქტიკაში. ჩვენ ვხედავთ მდგრად განვითარებას, როგორც პროცესის შედეგს, რომელიც აღწევს ბალანსს სამ იმპერატივს შორის - ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა, ამ ზრდის სამართლიანი განაწილება და ბიოფიზიკური გარემოს საზღვრებში მოქმედება - რომლებიც ხშირად არსებობენ ერთმანეთთან დაძაბულობაში.

გლობალური, ეროვნული და ადგილობრივი მდგრადი განვითარება უნდა ეხებოდეს გლობალურ, ეროვნულ და ადგილობრივ ძირითად თემებს, შესაბამისად. ავტორები აღიარებენ, რომ არ არსებობს ერთი გზა მდგრადი განვითარების სივრცისკენ. სხვადასხვა ქვეყანა სხვადასხვა გამოწვევის წინაშე დგას და უნდა გააყვეს სხვადასხვა გზას. ამ სტატიაში ჩვენ

განვიხილავთ გლობალურ და ეროვნულ მასშტაბებს, ამიტომ ძირითადი თემები უნდა ასახავდეს ამ მასშტაბებს.

საკვანძო სიტყვები: მდგრადი განვითარება, სოციალური იმპერატივები, საქართველო.

მეორე სექცია

**ეკონომიკური უსაფრთხოების მაკროეკონომიკური
პრობლემები, სოციალურ-დემოგრაფიული გამოწვევები
და ეკონომიკური მოდელირება**

**გლობალური მდგრადი კონკურენტუნარიანობის და
ეკონომიკური უსაფრთხოების ეკონომიკური
პოლიტიკა: მაკროასპექტი**

გივი ბედიანაშვილი

*ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული
პროფესორი,*

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი;*

*პროფესორი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსი-
ტეტი;*

ევროპის უნივერსიტეტი

givi.bedianashvili@tsu.ge

გიორგი კობრიძე

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

giokokhreidze1@gmail.com

ნინო მიქელაძე

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

N.Mikeladze2@mof.ge

დღევანდელ გლობალიზებულ სამყაროში, მსოფლიო წეს-
რიგის ტრანზფორმაციის პირობებში, ქვეყნებისთვის გლობა-

ლურ კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნება და ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზანს წარმოადგენს. ის პირდაპირ გავლენას ახდენს მოსახლეობის კეთილდღეობაზე, ქვეყნის განვითარებაზე და მის ადგილზე გლობალურ სოციალურ-ეკონომიკურ სისტემაში. ამ მიმართებით გლობალური მდგრადი კონკურენტუნარიანობისა და ეკონომიკური უსაფრთხოების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკა არის უმნიშვნელოვანესი საკითხი. ეფექტიანი ეკონომიკური პოლიტიკის განხორციელება საშუალებას მისცემს ქვეყნებს გაზარდონ კეთილდღეობა, შეამცირონ სიღარიბე და გახდნენ მდგრადი გლობალური გამოწვევების მიმართ. სტატიაში წარმოდგენილი კვლევის ძირითადი მიზანია გლობალური მდგრადი კონკურენტუნარიანობის და ეკონომიკური უსაფრთხოების ხელშემწყობი ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავების მაკროდონის კონცეპტუალური მიდგომების ჩამოყალიბება, ასევე საქართველოსთვის რეკომენდაციების შემუშავება. კვლევაში გამოყენებულ იქნა სისტემური ანალიზისა და მოდელირების მეთოდები. კვლევის შედეგად აღნიშნული პოლიტიკის მიმართ ჩამოყალიბდა ცალკეული მოთხოვნები, როგორცაა გრძელვადიანი ორიენტაცია, კომპლექსურობა, მოქნილობა და ადაპტირების მაღალი დონე. როგორც ეფექტიანი ინსტრუმენტარი, გამოიყო სტრუქტურული განტოლებების მოდელირება.

საკვანძო სიტყვები: კონფრონტაციული გლობალიზაცია, გლობალური მდგრადი კონკურენტუნარიანობა, ეკონომიკური უსაფრთხოება, ეკონომიკური პოლიტიკა

**ეკონომიკის მდგრადი განვითარება და ცირკულარული
ეკონომიკის ბიზნეს მოდელები: - თანამედროვე
გამოწვევები მსოფლიოსა და საქართველოში**

ნაზირა კაკულია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

nazira.kakulia@tsu.ge

მანანა ლობჯანიძე

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

manana.lobzhanidze@tsu.ge

მოცემულ კვლევაში გაანალიზებულია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების გარემოსადმი მდგრადობის ცალკეული საკითხები, კვლევის მიხედვით, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დონე მნიშვნელოვან კავშირშია ცირკულარული ეკონომიკის პოლიტიკის არსებობასთან და ამავდროულად სახელმწიფოს ჩარევა აღნიშნული მიმართულებით მნიშვნელოვანად დადებითი ეფექტებით ხასიათდება საშუალოვადიან პერიოდში.

საკვანძო სიტყვები: ცირკულარული ეკონომიკა; მდგრადი განვითარება; GDP; ეკონომიკური განვითარება.

შენარჩუნებს თუ არა აშშ დოლარი მსოფლიო ვალუტის სტატუსს?

მალხაზ ჩიკობავა

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

malkhaz.chikobava@tsu.ge

1944 წელს ბრეტონ ვუდსში გამართულ საერთაშორისო კონფერენციაზე აშშ-ის დოლარმა ოფიციალურად მიიღო მსოფლიო ვალუტის სტატუსი. ამ სტატუსს იგი 80 წელია ინარჩუნებს. მრავალი წლის განმავლობაში მიმდინარეობს დისკუსია იმის შესახებ, თუ რამდენ ხანს დარჩება აშშ დოლარი მსოფლიო ვალუტად. შეფასებების დიაპაზონი ფართოა. ზოგი ამბობს, რომ ამერიკული დოლარი, როგორც მსოფლიო ვალუტა, დღეს ან ხვალ მოკვდება. სხვები ამბობენ, რომ ის კიდევ ოცი-ოცდაათი წლის განმავლობაში შენარჩუნდება. სხვები კი თვლიან, რომ ამის პროგნოზირება შეუძლებელია. თითქოს, ყველაფერი შემთხვევითობით განისაზღვრება. და ბოლოს, ზოგიერთი მიიჩნევს, რომ აშშ დოლარს საფრთხე საერთოდ არ ემუქრება. ამბობენ, რომ მას აქვს „დროებითი სირთულეები“, რაც ადრეც არსებობდა და რომელიც წარმატებით გადაილახა და მომავალშიც გადაილახება.

დღეს მსოფლიოში დრამატული მოვლენები ხდება. იამაიკის სავალუტო-საფინანსო სისტემა სერიოზულ კრიზისს განიცდის. არის ნიშნები იმისა, რომ აშშ დოლარი მიმზიდველობას კარგავს იმ ქვეყნებისთვისაც კი, რომლებიც ვაშინგტონის მოკავშირედ ითვლებიან. ასე რომ, თვით ამერიკის ტრადიციული მოკავშირეებიც კი აღარ ამჟღავნებენ იგივე პატივისცე-

მას არც ვაშინგტონის და არც ამერიკული დოლარის მიმართ. დღეს თუ ხვალ მოსალოდნელია, რომ საუდის არაბეთმა და-იწყოს ნავთობის მიწოდება ჩინურ იუანში. ნავთობიუანი შესაძლოა გახდეს ნავთობდოლარის ნამდვილი კონკურენტი. იამაიკის სისტემის კონსტრუქციაში ძალიან სერიოზული და საშიში ბზარი მწიფდება. ჯერჯერობით არც საერთაშორისო სავალუტო ფონდს, არც ვაშინგტონს და არც სხვა ვინმეს დასავლეთში ოფიციალურად არ დაუყენებია საკითხი იმის შესახებ, თუ რამ შეიძლება ჩაანაცვლოს ამჟამინდელი დოლარზე დამყარებული სისტემა. ვფიქრობთ, მისი ჩანაცვლებისთვის მზადება უკვე მიმდინარეობს, ოღონდ კულისებს მიღმა, როგორც ეს იყო 1970-იანი წლების პირველ ნახევარში მოხდა, როდესაც მზადება მიმდინარეობდა ოქროს დოლარის სტანდარტის გაუქმებისა და ნავთობდოლარის შესაქმნელად.

საკვანძო სიტყვები: ბრეტონ-ვუდსის სისტემა, იამაიკის სისტემა, სარეზერვო ვალუტა, ნავთობდოლარი, ევროდოლარი, სესხის მიღების სპეციალური უფლება, გლას-სტიგალის აქტი, გრემ-ლიიჩ-ბლაილის აქტი.

**კლიმატის ცვლილების შედეგების ზეგავლენის
შეფასება ეკონომატიკის კონტექსტში:
საქართველოს მაგალითი**

ლია თოთლაძე

*ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი
მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი*
lia.totladze@tsu.ge

მამუკა ხუსკივაძე

*ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის
ინსტიტუტი მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი, განყოფი-
ლების გამგე*
mamuka.khuskivadze@tsu.ge

კლიმატის ცვლილება უდიდეს გავლენას ახდენს დედამიწის აწმყოსა და მომავალზე, გლობალურ ეკონომიკაზე, მაკროეკონომიკურ გარემოზე, ბიზნესზე, საზოგადოებებსა და ინდივიდებზე. ათწლეულზე მეტია კლიმატის ცვლილება მუდმივად სახელდება გლობალურ საფრთხეთა მთავარ ხუთეულში. იქიდან გამომდინარე რომ კლიმატის ცვლილების პირდაპირი ზეგავლენა ადამიანსა და ეკოსისტემაზე, გავლენას ახდენს ეკონომიკურ ზრდაზე, დასაქმებაზე, სამუშაო პირობებზე, უსაფრთხოების სტანდარტებზე, ზემოქმედებს ჯანმრთელობასა და საარსებო წყაროებზე და შესაბამისად, მოითხოვს სათანადო მიდგომასა და ყურადღებას, უაღრესად

მნიშვნელოვანია კლიმატის ცვლილების შემარბილებელი და ადაპტაციის ღონისძიებების გატარება.

ნაშრომში კლიმატის ცვლილების თეორიულ და ემპირიულ ასპექტებთან ერთად გადმოცემულია საქართველოში საწარმოებში ეკოლოგიური ღირებულებათა ჯაჭვისა და ეკოლოგიური ინოვაციების გავრცელების თვალსაზრისით არსებული მდგომარეობის შეფასება. ამისათვის გაანალიზირებულია საქართველოში მოქმედ საწარმოთა კვლევის შედეგები. არსებული მონაცემების ანალიზის საფუძველზე კი მიღებულია შესაბამისი დასკვნები.

საკვანძო სიტყვები: კლიმატის ცვლილება; კლიმატის ცვლილებების შერბილება; ეკონოვაციები

შრომის ბაზარი და სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების განვითარების თავისებურებანი საქართველოში, ციფრული ტრანსფორმაციის პირობებში

მურმან ცარციძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

murman.tsartsidze@tsu.ge

იზოლდა გაბადაძე

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

izolda.gabadadze@atsu.edu.ge

შოთა გაბადაძე

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

shota.gabadadze@tsu.ge

თანამედროვე გლობალიზაციისა და ეკონომიკის ციფრული ტრანსფორმაციის პირობებში პრინციპულად იცვლება სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების, თვით შრომის ხასიათი და შინაარსი, ვითარდება დასაქმების ახალი არასტანდარტული ფორმები. ძლიერდება შრომის უნივერსალიზაციის, უნიკალიზაციისა და ინტელექტუალიზაციის პროცესები. შესაბამისად დღის წესრიგში დგება სამუშაო ძალის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისა და ადამიანისეული კაპიტალის შემდგომი განვითარების აუცილებლობა. ამ ამოცანების

წარმატებით გადაწყვეტა კი შეუძლებელი იქნება მოქნილი, თანამედროვე, ცივილიზებული შრომის ბაზრის ფორმირების გარეშე, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს შრომის ბაზრის სუბიექტებს შორის ინტერესების ოპტიმალური რეალიზაცია და ქვეყნის მოსახლეობის ღირსეული, ეფექტიანი დასაქმება.

ნაშრომის მიზანია - ეკონომიკის ციფრული ტრანსფორმაციის პირობებში შრომის ბაზრისა და საერთოდ სოციალურ-შრომითი ურთიერთობების სფეროში მიმდინარე ცვლილებების, ტენდენციების გამოვლენა, ადამიანისეული კაპიტალის განვითარების თავისებურებების შესწავლა და ქვეყნის მოსახლეობის ეფექტიანი დასაქმების ხელშეწყობის ღონისძიებათა სისტემის შემუშავება.

ნაშრომში გამოყენებულია რაოდენობრივი და თვისობრივი ანალიზის მეთოდები. განსაკუთრებით ეკონომიკური და მათემატიკურ-სტატისტიკური ანალიზის მეთოდები.

საკვანძო სიტყვები: ციფრული ტრანსფორმაცია, შრომის ბაზარი, სოციალურ-შრომითი ურთიერთობები, ეფექტიანი დასაქმება, გლობალიზაცია.

ინვესტიციებისა და მათი განთავსების პერიოდების ოპტიმალური განაწილების ამოცანა

აკაკი არსენაშვილი

*ფიზიკა-მათემატიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი,*

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

akaki.arsenashvili@tsu.ge

ცვლადი სტრუქტურის მქონე ოპტიმალური მართვის ამოცანების შეწავლას და გამოკვლევას საქართველოში საფუძველი ჩაეყარა 1975-1985 წლებში. აღნიშნული მიმართულებით კვლევები მიმდინარეობდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მართვის სისტემების ინსტიტუტში აკადემიკოს გურამ ხარატიშვილის ხელმძღვანელობით ჩატარებულ სემინარებზე. გ.ხარატიშვილი იყო აკადემიკოს პონტრიაგინის მოწაფე, მისი ადრეული შრომები ეხება ოპტიმალური მართვის მათემატიკურ ამოცანებს დაგვიანებებით. ცვლად სტრუქტურიანი ოპტიმალური მართვის ამოცანები ოპტიმალური მართვის თეორიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა. სისტემის სტრუქტურის ცვლილება ნიშნავს იმას, რომ სისტემა წინასწარ უცნობ მომენტში შეიძლება გადავიდეს მოძრაობის ერთი კანონიდან მეორეზე. უფრო მეტიც, სტრუქტურის შეცვლის შემდეგ სისტემის საწყისი მდგომარეობა დამოკიდებულია მის წინა მდგომარეობაზე. ეს აერთიანებს მათ ერთ სისტემაში ცვლადი სტრუქტურით. მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ სისტემის სტრუქტურის ცვლილების მომენტი წინასწარ უცნობია. ასეთი ამოცანებისადმი ინტერესი გაჩნდა იმ პერიოდში, როდესაც მიმდინარეობდა ინტენსიური კვლევა კოსმოსის ათვისების საკითხებში. შემდგომში, მიღებული

თეორიული და პრაქტიკული შედეგების გამოყენება მოხდა მეცნიერების ისეთ დარგებშიც, რომლებიც არ იყო დაკავშირებული კოსმოსურ კვლევებთან. ერთ-ერთი ასეთი დარგი ეკონომიკა.

ამ სტატიაში განვიხილავთ ზოგად ეკონომიკურ პრობლემას, რომელიც დაკავშირებულია ინვესტიციების ოპტიმალურ განაწილებასთან. ვფიქრობთ, რომ ეკონომიკის ჰარმონიული განვითარებისთვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს როგორც ინვესტიციების ოპტიმალური განაწილება, ასევე ინვესტირების პერიოდების ოპტიმალური განსაზღვრა. რადგან ინვესტირების ზემოქმედების შედეგი გარკვეული დროის (დაგვიანების) შემდეგ ხდება რეალურად შესამჩნევი, ამიტომ სტატიაში გავითვალისწინეთ დაგვიანების ფაქტორიც.

ამრიგად, სტატიაში განხილული გვაქვს ინვესტიციების ოპტიმალური განაწილების პრობლემა, როგორც ცვლად-სტრუქტურულ ოპტიმალური მართვის ამოცანა, აგებულია შესაბამისი მათემატიკური მოდელი და მიღებულია ოპტიმალობის აუცილებელი პირობები როგორც ინვესტიციების განაწილების კოეფიციენტების-თვის, ასევე ინვესტირების სტრუქტურის ცვლილების მომენტისთვის. სიმარტივისათვის განხილულია ორპერიოდიანი ინვესტიციების განაწილების ამოცანა, მრავალპერიოდიანი ამოცანებისთვის მიღებული შედეგების განზოგადება სირთულეს არ წარმოადგენს.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიციების ოპტიმალური განაწილება, ინვესტირების პერიოდი, კაპიტალის განაწილების კოეფიციენტები, ცვლადი სტრუქტურა, ოპტიმალობის აუცილებელი პირობები.

„ლურჯი ეკონომიკა“ და მდგრადი განვითარების გამოწვევები

თეა ლაზარაშვილი

*ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი*

*თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტი-
ტუტის მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი*

tea.lazarashvili@tsu.ge

„ლურჯი ეკონომიკა“, ანუ ოკეანის ეკონომიკა სულ მეტ პოპულარობას იძენს მთელს მსოფლიოში. ზოგიერთი ეკონომისტი მიიჩნევს, რომ „ლურჯი ეკონომიკა“ არის „მწვანე“ მიდგომების განვითარების შემდგომი საფეხური.

2009 წელს ბელგიელმა ეკონომისტმა გიუნტერ პაულიმ რომის კლუბის სხდომაზე (საერთაშორისო საზოგადოებრივი ორგანიზაცია) წარმოადგინა მოხსენება „ლურჯი ეკონომიკა“: 10 წელი, 100 ინოვაცია, 100 მილიონი სამუშაო ადგილი“. ეს დღე შეიძლება ჩავთვალოთ ათვლის წერტილად, როდესაც „ლურჯი ეკონომიკის“ კონცეფციამ დაიწყო მთელს მსოფლიოში გავრცელება.

გ. პაულის გამოსვლის შემდგომ „ლურჯი ეკონომიკის“ ცნებამ განიცადა ევოლუცია. დღეისათვის ეს არის ეკონომიკური საქმიანობის ყველა სახე, რომელიც დაკავშირებულია ოკეანეებთან, ზღვებთან და სანაპიროებთან, მიუხედავად იმისა ხორციელდება თუ არა ისინი საზღვაო ზონაში (მაგ. ნაოსნობა, თევჭერა, ენერჯის წარმოება), თუ ხმელეთზე (პორტები, აკვაკულტურა ხელოვნურ საცავებში, სანაპირო ტურიზმი).

„ლურჯი ეკონომიკა“ გულისხმობს მსოფლიო ოკეანის რესურსების მდგრად გამოყენებას, რომელიც დაფუძნებულია სამ ძირითად პრინციპზე: წყლის რესურსების დაცვასა და შე-

ნარჩუნებაზე, ბუნების დაცვის მენეჯმენტზე და კლიმატურ ცვლილებებთან ადაპტაციისთვის გადაწყვეტილებების და-ნერგვაზე. კლიმატური გადაწყვეტილებები დაფუძნებული ოკეანის რესურსებზე თამაშობენ მნიშვნელოვან როლს გლობალურ დათბობასთან ბრძოლაში: მათი მეშვეობით შესაძლებელია 21%-ით შემცირდეს ნახშირორჟანგის გამორტყოცნის მოცულობა, რაც თავის მხრივ შეამცირებს ტემპერატურის აწევას 1,5°C-ით 2050 წლისთვის.

საკვანძო სიტყვები: „ლურჯი ეკონომიკა“, მდგრადი განვითარება, ზღვის რესურსები

ადამიანისეული კაპიტალი, როგორც ინოვაციური ეკოსისტემის მდგენელი

მადონა გელაშვილი

*ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
madigelashvili0761@gmail.com*

ინოვაციური ცოდნისა და ადამიანური კაპიტალის გენერირება ფაქტობრივად წარმოადგენს მდგრადი ეკონომიკური განვითარების აუცილებელ წინაპირობას. ნაშრომი ცხადყოფს, რომ ცოდნა და ადამიანური კაპიტალი ურთიერთდამოკიდებული კატეგორიებია: შექმნას ახალი ცოდნა და ეფექტიანად გამოიყენოს ეს ცოდნა - რეალობაში შეუძლია მხოლოდ მაღალკვალიფიციურ და განათლებულ სპეციალისტებს. ამდენად, პირველ რიგში მნიშვნელოვანია მოხდეს ქვეყნის პოზიციონირება და სტრატეგიის შემუშავება საგანმანათლებლო სისტემისა და სამეცნიერო ბაზის მხრივაც. აქედან გამომდინარე, ნაშრომის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა დაგვედასტუ-

რებინა ადამიანური კაპიტალის უმთავრესი როლი ინოვაციურ ეკოსისტემაში წარმოების ფაქტორთა შორის, რომლებიც ზემოქმედებენ ეკონომიკურ ზრდაზე, რადგანაც ადამიანური კაპიტალის განვითარების მაღალი დონე განსაზღვრავს კრეატიულობის მაღალ დონესაც, რაც თავის მხრივ აუცილებელია ახალი ცოდნის (ინოვაციის) შესაქმნელად.

სტატიაში განსაზღვრული და გაანალიზებულია ადამიანური კაპიტალის განვითარების მთავარი საფუძველი - განათლება და ადამიანური კაპიტალის განვითარების მთავარი კრიტერიმი - დანახარჯები განათლებაში. საბოლოო ჯამში ინვესტიციები ადამიანურ კაპიტალში ზემოქმედებს ქვეყნის განვითარების პერსპექტივებზე.

საკვანძო სიტყვები: ადამიანური კაპიტალი, ინოვაციური ეკოსისტემა, ცოდნა, განათლება, მდგრადი განვითარება

საერთაშორისო შრომითი მიგრაცია და მისი სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები

მეგი გორგასლიძე

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

megi.gorgaslidze@atsu.edu.ge

მსოფლიო შრომის ბაზრის ფორმირება ხანგრძლივი ისტორიული პროცესია და მის ძირითად საფუძველს მიგრაციული პროცესების მასობრივი ხასიათი წარმოადგენს. ამ პროცესის მთავარი მიზეზი ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების სურვილია.

თანამედროვე სამყაროში ყველაზე გავრცელებულია ეკონომიკური ხასიათის მიგრაციული პროცესები, რომლებმაც მიიღეს სახელწოდება შრომითი მიგრაცია. ამ პროცესს ხელს უწყობს დასაქმების საერთაშორისო ბაზრის გლობალური ბუნება, რაც ადამიანებს უადვილებს გადაწყვეტილების მიღებას და სამუშაოს არჩევას ან ძიებას არა მხოლოდ საკუთარ სამშობლოში, არამედ მეზობელ ქვეყნებშიც.

საერთაშორისო შრომით მიგრაციას აქვს განსხვავებული სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები, როგორც მიმღები, ასევე გამგზავნი ქვეყნებისთვის.

ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა შეესაბამებოდეს თანამედროვეობის მოთხოვნებს, შეავსოს კანონმდებლობა შრომითი მიგრაციის საკითხებთან დაკავშირებით, ხელი შეუწყოს სამუშაო ძალის ხარისხის ამაღლებასა და ქვეყნის ეკონომიკის გაუმჯობესებას.

საკვანძო სიტყვები: სამუშაო ძალა, შრომითი მიგრაცია, უმუშევრობა, ინდუსტრია, საემიგრაციო პოლიტიკა.

ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების პრობლემები საქართველოში

მადონა კანტიძე

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი,

ასისტენტ-პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Madona.kantidze@gmail.com

ბოლო პერიოდში, საქართველოში არასტაბილურმა ეკონომიკურმა გარემომ, რომელზეც პირდაპირპროპორციულად იმოქმედა პანდემიამ და პოლიტიკურმა დამაბულობამ/კონ-

ფლიქტებმა, როგორც ქვეყანაში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ, მნიშვნელოვნად დააზარალა ქვეყნის წინაშე არსებული განვითარების პერსპექტივები.

ცხადია, როგორც მიკრო, ასევე მაკრო დონეზე ეკონომიკის წარმატებისათვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს ბიზნესისა და მეწარმეობის განვითარება, რაც თავისმხრივ მოითხოვს ქვეყანაში, როგორც მიკრო, ასევე მაკრო დონეზე ეკონომიკული სისტემების გამართულობასა და განვითარებას. მიკრო და მაკრო დონეებზე ეკონომიკული სისტემების გამართულობა იცავს ბიზნეს სუბიექტებს არასამართლიანი კონკურენციისგან და აძლევს მათ პროგრესის საშუალებას. როგორც ადგილობრივ, ასევე გლობალურ ბაზრებზე ბიზნეს ერთეულებს უხსნის გზას წარმატების მისაღწევად, რაც ეხმიანება ევროინტეგრაციული ურთიერთკავშირების განმტკიცების მიზანს.

მოცემული კვლევა, საქართველოში ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების პრობლემებს ეთმობა, რომელიც აფერხებს ქვეყნის ეკონომიკის წარმატებას. კვლევაში განხილულია ის ძირითადი ინსტრუმენტები, რომლებიც გარკვეულწილად შეამსუბუქებენ ამ პრობლემათა უარყოფით შედეგებს.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური, ზრდა, განვითარება, პოლიტიკური.

მესამე საქცნია

ეკონომიკური უსაფრთხოების მიკროეკონომიკური გარემო
და მისი გაუმჯობესების ძირითადი მიმართულებები

**გენდერული უთანასწორობის პრობლემა და მისი
სტატისტიკური შესწავლის დონე საქართველოში**

სიმონ გელაშვილი

*ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის საელმწიფო უნივერსიტეტი
simon.gelashvili@tsu.ge*

მარიამ ოქრუაშვილი

*დოქტორანტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის საელმწიფო უნივერსიტეტი
m.oqruashvili27@gmail.com*

გენდერული თანასწორობა არა მარტო ადამიანის იური-
დიული და მორალური უფლებაა, არამედ ეკონომიკური და
სოციალური განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაჩვე-
ნებელია. ზოგადად, თანამედროვე ეტაპზე გენდერული თა-
ნასწორობა ქვეყნის მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი მნიშ-
ვნელოვანი პირობაა. იმისათვის, რომ გლობალური, რეგიონ-
ული თუ ნაციონალური ეკონომიკა სასურველ მდგომარეო-
ბაში იყოს, ამისათვის უმნიშვნელოვანესია ადამიანისეული
კაპიტალის განვითარება და მისი რაციონალური გამოყენება.
აღნიშნულის მიღწევა, ბუნებრივია, უზრუნველყოფს შრომის
ბაზარზე გენდერული უთანასწორობის მინიმუმაციას.

სტატის მიზანია საქართველოში გენდერული უთანასწორობის გამოწვევების სტატისტიკური შესწავლის დონის შეფასება. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად მოპოვებული და კრიტიკულად განხილულია ახალი და უახლესი სათანადო სამეცნიერო პუბლიკაციები, ასევე სხვადასხვა საჯარო და არასახელმწიფო ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული კვლევები. ამ პროცესში გამოყენებულია როგორც თვისებრივი, ისე სტატისტიკური მეთოდები.

სტატიაში ნაჩვენებია, რომ საქართველოში გენდერული თანასწორობის საკითხების შესწავლას არა აქვს დიდი ხნის ისტორია და სულ რაღაც ორ ათეულ წელს ითვლის. როგორც სათანადო პუბლიკაციების განხილვამ აჩვენა, ადგილი აქვს არა გენდერულ თანასწორობას, არამედ უთანასწორობას და ეს მდგომარეობა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში მეტ-ნაკლები მასშტაბით ვლინდება. ამიტომ ამ შემთხვევაში ჩვენი საკვლევი თემის აქტუალურობა ექვყარეშა და მას თეორიულთან ერთად დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს.

კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ საქართველოში გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებში გენდერული უთანასწორობის პრობლემა არ არის კომპლექსურად შესწავლილი. მათში წარმოდგენილია მხოლოდ ზოგიერთი კონკრეტული საკითხი და ჯერ კიდევ ნაკლებადაა შესწავლილი გენდერული უთანასწორობის ბევრი ასპექტი და მისი გამომწვევი ფაქტორები. ამის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზია არასაკმარისი, არასრულყოფილი და ხშირად არასანდო ინფორმაცია, რაც არცთუ იშვიათად რეალურ მდგომარეობას არ, ან ვერ ასახავს.

საკვანძო სიტყვები: გენდერული უთანასწორობა, გენდერული სტატისტიკა, ქალებზე ძალადობა, უთანასწორობა და-საქმებაში, ქალთა აუნაზღაურებელი შრომა.

საპენსიო სააგენტოს 2022-2024 წლების საინვესტიციო პორტფელის და მომგებიანობის ანალიზი

ნანა შონია

პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

nana.shonia@atsu.edu.ge

დავით მამრიკიშვილი

დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

2019 წლიდან საქართველოში ამოქმედდა საპენსიო სისტემა, რითაც და საფუძველი ჩაეყარა საპენსიო სააგენტოს. დაგროვებითი საპენსიო სისტემის შექმნას და ამოქმედებას თავის მხრივ გააჩნია საფუძველები, საქართველოში ბოლო წლებში გამოიკვეთა საქართველოს საპენსიო სისტემის ნაკლოვანებები, კერძოდ მისი არაადეკვატურად დაბალი დონე, მოქალაქეთა სამუშაო სტაჟის გაუთვალისწინებლობა და მზარდი ტვირთი სახელმწიფო ბიუჯეტზე, საბოლოო ჯამში საქართველოში არსებული საპენსიო სისტემა არ იყო სამართლიანი, რადგან იგი ვერ უზრუნველყოფს ასაკოვან მოქალაქეებს ღირსეული პენსიით. ამ ეტაპისათვის არსებული ჩანაცვლების კოეფიციენტი საქართველოში შეადგენს 19 პროცენტს, რაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება სხვა ქვეყნებში არსებულ აღნიშნულ მაჩვენებელს. ჩანაცვლების კოეფიციენტის საშუალო მაჩვენებელი რეგიონში შეადგენს 40 პროცენტს, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ქვეყნებში (OECD) - 63 პროცენტს, ხოლო ევროკავშირის ქვეყნებში - 78 პროცენტს.

განვლილი 5 წელი როგორც გლობალური, ისე რეგიონული ქვეყნებისთვის საკმაოდ ტურბულენტური იყო და მნიშ-

ვენელოვანი არასტაბილურობით ხასიათდებოდა. მათ შორის აღსანიშნავია ისეთი ფაქტორები როგორც იყო პანდემია, გეოპოლიტიკური დაძაბულობა და მნიშვნელოვანი ვოლატობა ფინანსურ ბაზრებზე. მიუხედავად ამ გამოწვევებისა, გლობალურმა ეკონომიკამ მოულოდნელი მედეგობა აჩვენა და ინფლაციური წნეხები მკაცრი მონეტარული პოლიტიკის მეშვეობით დაძლია. ამ გამოწვევების ფონზე, საპენსიო სააგენტო სტაბილურობას ინარჩუნებდა და მონაწილეებისთვის მნიშვნელოვანი ამონაგების მიღება შეძლო. განვლილი ხუთი წლის განმავლობაში, წმინდა კონტრიბუციებისა და გონივრული საინვესტიციო გადაწყვეტილებების შედეგად საპენსიო აქტივები მნიშვნელოვნად გაიზარდა და 2023 წლის ბოლოსთვის 4.4 მილიარდ ლარს მიაღწია, რაც საქართველოს მთლიანი სამამულო პროდუქტის 5.6%-ს უტოლდება. აღსანიშნავია, რომ საპენსიო სააგენტომ ამ პერიოდში 867 მილიონი ლარის წმინდა ამონაგების მიღება შეძლო, რაც 58.2% ჯამური ნომინალური ამონაგების ექვივალენტია. ამავე პერიოდში, მაღალი ინფლაციის მიუხედავად, რეალურმა ამონაგებმა (რომელიც ინფლაციის მაჩვენებლითაა დაკორექტირებული) 14.8%-ს მიაღწია.

კვლევის მიზანია შეაფასოს საპენსიო სააგენტოს მიმდინარე საინვესტიციო პოლიტიკა, 2022 -2024 წლებში განხორციელებული ინვესტიციების როგორც უკუგება და მიღებული სარგებლის ოდენობა, ისე მისი შეპირისპირება ინფლაციისთან. ასევე განვითარებული ეკონომიკის ქვეყნის საპენსიო სააგენტოების საინვესტიციო პოლიტიკა, თუ რა აქტივებში ხდება ინვესტირება და როგორია შესაბამისობა საინვესტიციო პორტფელის. ასევე, კვლევაში გაანალიზებულია ძირითადად OECD-ის ქვეყნების საპენსიო სააგენტოების საინვესტიციო პოლიტიკა.

კვლევის მეთოდოლოგია. ჩატარებული კვლევა მონაცემების ბაზისად იყენებს საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული ბიუროს მეორეულ ინფორმაციას შრომით ბაზართან დაკავშირებით და სოციალური კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული გამოკითხვის შედეგებს და ასევე საპენსიო სააგენტოდან გამოთხოვილ ოფიციალურ ინფორმაციას. კვლევის დასკვნით ნაწილში გამოთქმულია მოსაზრებები იმასთან დაკავშირებით თუ რომელ ქართულ ფასიან ქალაქებში უნდა მოხდეს ინვესტირება, მაშინ როდესაც საქართველოს ფასიანი ქალაქების ბაზარი წლებია სტაგნაციას განიცდის.

კვლევის შედეგები და დასკვნა. წარმატებული საპენსიო სისტემების საერთაშორისო პრაქტიკამ აჩვენა მრავალსვეტიანი საპენსიო სისტემების უპირატესობები. მხოლოდ მრავალსვეტიანი სისტემების ფარგლებში არის შესაძლებელი, ერთი მხრივ, მაღალი ჩანაცვლების კოეფიციენტის მიღწევა და მეორეს მხრივ, სოციალურად სამართლიან უნივერსალურ პენსიასთან ერთად, მოქალაქის ეკონომიკური აქტიურობის შესაბამისი საპენსიო შემოსავლების უზრუნველყოფა. სწორედ აღნიშნული გამოწვევის საპასუხოდ საქართველოში 2019 წელს განხორცილდა საპენსიო რეფორმა, რომლის მიზანი დაგროვებითი საპენსიო სისტემის შექმნა და გამართულად ფუნქციონირებაა.

სტატიაში განხილულულია ის გამოწვევები თუ როგორ უნდა მოახერხოს საპენსიო სააგენტომ ნდობის მოპოვება და მისი შენარჩუნება. გამომდინარე იქედან, რომ წარსულის არც თუ ისე კარგი გამოცდილება საპენსიო სქემის მონაწილეებში ბუნებრივად იწვევს სკეპტიციზმს, კვლევისას განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა საპენსიო სააგენტოს საინვესტიციო პოლიტიკის ანალიზზე. საინვესტიციო პოლიტიკა შემუშავებულ იქნა სააგენტოს მიერ და ის განსაზღვრავს სა-

პენსიო სააგენტოს საინვესტიციო საბჭოს მიერ დადგენილ საპენსიო აქტივების მართვისა და ინვესტირების ჩარჩოს, დაგროვებითი საპენსიო სქემის მონაწილეთა საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით. აღნიშნული დოკუმენტის გადასინჯვა და განახლება განხორციელდება მინიმუმ წელიწადში ერთხელ, საქართველოს კაპიტალის ბაზრებზე განვითარებული მოვლენებისა და საპენსიო სააგენტოს ორგანიზაციული სიმწიფის შესაბამისად.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, კერძო საპენსიო სისტემა, სპენსიო სააგენტო, კაპიტალის ბაზარი, საინვესტიციო პოლიტიკა.

ენერგეტიკული უსაფრთხოება - საქართველოს მდგრადი განვითარების გარანტი

ვეზირიშვილი - ნოზაძე ქეთევან

ასოცირებული პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

*ირ. ჟორდანიას სახელობის საქართველოს ტექნიკური უნი-
ვერსიტეტის საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების
შემსწავლელი ცენტრის მთავარი მეცნიერ თანამშრომელი*
ketivezirishvili@gmail.com

კუჭავა მარია

აკადემიური დოქტორი,

ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
mari13kuchava@gmail.com

ლომსაძე ზურაბ

პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

*ირ. ჟორდანიას სახელობის საქართველოს ტექნიკური უნი-
ვერსიტეტის საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების
შემსწავლელი ცენტრის მთავარი მეცნიერ თანამშრომელი*
zlomsadze@mail.ru

ენერგეტიკული უსაფრთხოება ეროვნული უსაფრთხოე-
ბის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და თვალსაჩინო ნაწილია,
ხოლო მისი უზრუნველყოფა - ენერგეტიკის პოლიტიკის მთა-
ვარი მიზანი. სამხრეთ კავკასიის რეგიონში არსებული დაძა-
ბული პოლიტიკური სიტუაცია, საქართველოს მდგრადი გან-
ვითარების მოთხოვნები და ენერგეტიკის დარგში მიმდინარე

ინტენსიური ინფრასტრუქტურული პროექტები კიდევ უფრო აქტუალურს ხდის ენერგეტიკულ უსაფრთხოებას.

პროფესიულ წრეებში ან პოლიტიკოსების მიერ გამართულ დისკუსიებში ენერგოუსაფრთხოების თემა ხშირად გამოიყენება გარკვეული გადაწყვეტილებების გასამართლებლად ან სექტორში არსებულ პრობლემებზე ხაზის გასასმელად, სინამდვილეში კი ენერგოუსაფრთხოება ენერგეტიკის საფასო პოლიტიკას განსაზღვრავს და ენერგეტიკის მოხმარების გაველენას გულისხმობს გარემოზე.

საერთაშორისო ორგანიზაციები და ეკონომიკის დარგში არსებული ლიტერატურა ენერგოუსაფრთხოების სხვადასხვა განმარტებას გვთავაზობს. ლარი ჰაგმა შეაჯერა ეს განმარტებანი და განსაზღვრა სამი განზომილება, რომლითაც უნდა შეფასდეს ამა თუ იმ ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოება:

1. ენერგორესურსების ხელმისაწვდომობა (მიწოდება);
2. ენერგორესურსების ფასი (ღირებულება);
3. ენერგორესურსების დასაშვებობა (გარემოს თვალსაზრისით);

საქართველოს არ აქვს საკუთარი გაზისა და ნავთობის მნიშვნელოვანი მარაგები, ის იმპორტდამოკიდებული ქვეყანაა. მისი პირველადი ენერგორესურსების მიწოდების 60 -65% გარე წყაროებით ხდება, საიდანაც 40-45% იმპორტირებულ გაზზე მოდის, ხოლო დანარჩენი - ნავთობ პროდუქტებზე.

საქართველოს ჰიდრო გენერაცია, რომელიც პირველადი ენერგორესურსების მიწოდების 20 – 25%-ს შეადგენს, სრულად აკმაყოფილებს ქვეყნის შიდა მოთხოვნებს, დარჩენილ 15- 20%-ს კი შეშა შეადგენს.

საქართველოს ენერგეტიკული უსაფრთხოების მთავარ გამოწვევებს წარმოადგენს: ერთის მხრივ ბუნებრივი გაზის იმპორტზე ძლიერი დამოკიდებულება და ქვეყნის ჰიდრორესურსების სეზონურობა, ხოლო მეორე მხრივ ქვეყნის სასი-

ცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ენერგეტიკული ინფრასტრუქტურის კონტროლის მუდმივი საფრთხე. ამ პრობლემების დასაძლევად საქართველომ უნდა განავითაროს შიდა განახლებადი ენერგორესურსები, მოახდინოს ენერგორესურსების მოწოდების შემდგომი დივერსიფიკაცია და რეგიონში პოლიტიკური სტაბილურობის შენარჩუნება.

საქართველოს უკვე აქვს მწარე გამოცდილება საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ენერგეტიკულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით, მათ შორის ყველაზე ცნობილი 2006 წლის მოვლენა გახდა, როდესაც რუსეთის ფედერაციამ გახსადენზე აფეთქების მოტივით საქართველო და სომხეთი ზამთარში ბუნებრივი აირისა და ელექტრო ენერჯის გარეშე დატოვა. ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოს ენერგეტიკული უსაფრთხოება მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა - შაჰდენიზის გაზის საბადოს განვითარებით საქართველო უფრო მეტ ბუნებრივ გაზს იღებს ტრანზიტისა და პირდაპირ შესყიდვებსაც აწარმოებს აზერბაიჯანთან, შედეგად აზერბაიჯანულ „სოკართან“ საქართველომ გაზის ფიქსირებულ ფასად მიწოდების შესახებ კონტრაქტი გააფორმა. რუსეთიდან გაზის მიღების მოცულობები შემოიფარგლება სომხეთში ტრანზიტის საფასურად მიღებული გაზით და კომერციული სექტორის მიერ მიღებული გაზით.

საკვანძო სიტყვები: ენერგოუსაფრთხოება, ენერგეტიკული რესურსები, იმპორტდამოკიდებულება, გეოპოლიტიკური რეალობა, განახლებადი ენერჯის წყაროები

აფხაზეთის ენერგეტიკული პოტენციალის შეფასება, თანამედროვე რეალობა და პერსპექტივა

ნაზი გვარამია

ასოცირებული პროფესორი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

nazigvaramia1@gmail.com

სამეცნიერო ნაშრომი შეეხება აფხაზეთის **არ-ის** ტერიტორიაზე არსებული ენერგეტიკული რესურსების, მათ შორის: ჰიდროენერგეტიკული და სათბობი რესურსების, აგრეთვე არატრადიციული ენერგეტიკული წყაროების დახასიათებას და მათი გამოყენების შესაძლებლობების ეკონომიკურ შეფასებას. წარმოდგენილია აფხაზეთის ენერგეტიკის სფეროში არსებული მდგომარეობა ქართულ-აფხაზურ კონფლიქტამდე და მის შემდგომ პერიოდში. მოცემულია დარგის პერსპექტიული განვითარების სასტარტო მდგომარეობის ანალიზი, ენერგეტიკული მეურნეობის აღდგენის პერსპექტივები აქტიური ეკოლოგიური პოლიტიკის გათვალისწინებით. ნაშრომის სახით ჩვენი მიზანია ფართო საზოგადოებას წარვუდგინოთ აფხაზეთის ენერგეტიკული პოტენციალის რაციონალური გამოყენების შესაძლებლობები და მეცნიერული დასაბუთება. ამავე დროს კვლევაში გათვალისწინებულია რეგიონში არსებული მძიმე პოლიტიკური ვითარება, რომლის შესაბამისადაც, ამჟამად ენერგეტიკის საკითხი არის ერთადერთი ლეგალური სფერო საქართველოსა და დე-ფაქტო აფხაზეთს შორის თანამშრომლობის წარმართვისთვის. აქედან გამომდინარე, კვლევის ფარგლებში წარმოდგენილია რეგიონის თანამედროვე ენერგეტიკული მდგომარეობა და პერსპექტივა.

საკვანძო სიტყვები: ენერგეტიკა, პოტენციალი, შეფასება, ანალიზი, პერსპექტივა

კონკურენცია და სახელმწიფო შესყიდვები

ლაშა მგელაძე

*ეკონომიკის დოქტორი, ასისტენტ პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
lmgeladze@gmail.com*

ნაშრომის კვლევის საგანია სახელმწიფო შესყიდვების სისტემა და სახელმწიფო შესყიდვების ბაზარზე არსებული კონკურენტული მდგომარეობა.

კვლევის ობიექტია ერთ-ერთი აქტუალური თემა, საწვავის ბაზარზე არსებული რეალობა, კერძოდ, საწვავის კონსოლიდირებული ტენდერების მიმართულებით არსებული მდგომარეობა. ჩატარებულია როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისობრივი კვლევა; გამოყენებულია სამაგიდო და ემპირიული კვლევის მეთოდები.

განალიზებულია ბოლო ათი წლის მანძილზე არსებული მდგომარეობა განხორციელებულ საწვავის კონსოლიდირებულ ტენდერებთან მიმართებაში, კრიტიკულადაა შეფასებული არსებული მდგომარეობა და წარმოდგენილია რეკომენდაციები სისტემის დახვეწის კუთხით.

საკვანძო სიტყვები: კონკურენცია, საწვავის ბაზარი, სახელმწიფო რეგულირება, კონცენტრაცია, სახელმწიფო შესყიდვები, კონსოლიდირებული ტენდერი.

სასტუმროების სტატისტიკა საქართველოში ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პირობებში

ნინო აბესაძე

ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

nino.abesadze@tsu.ge

ტურიზმი ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულება, რაც დიდწილად გამოწვეულია მზარდი ტურისტული ნაკადებით, მომსახურების ხარისხის ამაღლებით, ტურისტული პროდუქტების მრავალფეროვნებით, ქვეყნის ცნობადობის ამაღლებით, ვიზიტორების კმაყოფილების გაზრდით და სხვ. ეს ყველაფერი კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფონზე. პანდემიური შოკისგან თავის დაღწევისა და სწრაფი რეაბილიტაციის შემდეგ ტურისტული ნაკადების გაზრდამ განაპირობა განსახლების საშუალებების რაოდენობის ზრდასა და მათში საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი სერვისების აუცილებლობა. საქართველოში ეს პროცესი აქტიურად მიმდინარეობს, რაც მსოფლიო ტურისტულ ბაზარზე ქვეყნის ტურისტული მიმზიდველობის ზრდის ერთ-ერთი მნიშვნელოვან ინდიკატორს წარმოადგენს. კვლევის ძირითად მიზანს წარმოადგენს საქართველოში სასტუმროების განვითარების სტატისტიკური ტენდენციების, მათი გეოგრაფიული სტრუქტურის გამოვლენა და ანალიზი. ვლევის პროცესში გამოყენებულ იქნა სტატისტიკური კვლევის ეტაპების შესაბამისი: სტატისტიკური დაკვირვების, თავმოყრად დაჯგუფებისა და ანალიზის მეთოდები. შედეგები. სტატიაში განალიზებულია საქართველოში სასტუმროების, მათში

ოთახებისა და ადგილების რაოდენობის, სტუმრების გეოგრაფიული სტრუქტურის, სასტუმროების შემოსავლების, დასაქმებულთა რაოდენობის, ხარჯების სტატისტიკური მაჩვენებლები, განხორციელებულია სასტუმროების ანალიზი რეგიონულ ჭრილში მისი ტიპების მიხედვით. ფორმულირებულია შესაბამისი დასკვნები.

საკვანძო სიტყვები: საკვანძო სიტყვები: ტურიზმი, სასტუმრო, ზრდა, ანალიზი, ტენდენცია.

საგადასახადო სისტემის ფუნქციონალიზაცია სოციალურ ეკონომიკაში

ილია (აზიკო) სისვაძე

ეკონომიკის დოქტორი,

დამოუკიდებელი მკვლევარი

aziko.sisvadze49@gmail.com

ნაშრომში დასაბუთებულია ეკონომიკის საგადასახადო რეგულირების უპირატესობები მონეტარულთან შედარებით. ნაჩვენებია, რომ სოციალურ საბაზრო ეკონომიკაში გადასახადმა განიცადა არსებითი ტრანსფორმაცია და გადამხდელთა შემოსავლების ხარკის ფორმით ამოღების ინსტრუმენტიდან ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი რეგულირების უნივერსალურ ბერკეტად გადაიქცა. შესაბამისად შეიცვალა გადასახადის როგორც ეკონომიკური კატეგორიის ბუნებაც, რომელიც ახალ პირობებში ასახავს, ერთი მხრივ, სახელმწიფოს, როგორც საზოგადოებრივი მეწარმის და მეორე მხრივ, როგორც ბიზნეს-პარტნიორის კუთვნილი შემოსავლების მოძრაობას მათი შექმნის ადგილებიდან ცენტრალიზებული საბიუჯეტო ფულადი ფონდებისაკენ. გადასახადების მიერ

მორგებულმა ახალმა შინაარსმა, ფორმამ და როლმა არსებითად შეცვალა მისი ფუნქციები, დაბეგვრის პრინციპები და გააფართოვა მათი მეშვეობით ეკონომიკის ეფექტური სახელმწიფოებრივი რეგულირების შესაძლებლობები. ამ პარდიგმულ საფუძველზე ნაშრომში ჩამოყალიბებულია საგადასახადო თარგეთირების პრიორიტეტების განსაზღვრის კრიტერიუმები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სწრაფი სოციალურ-ეკონომიკური პროგრესის და კეთილდღეობის უმაღლესი სტანდარტების მიღწევას, სოციალურად სამართლიანი თანასწორობის დამყარებას, არსებული ჩამორჩენის მოკლე დროში დაძლევის და მაღალგანვითარებულ ქვეყნად გადაქცევას. კვლევის შედეგების და საერთაშორისო გამოცდილების საფუძველზე თითოეული გადასახადისათვის შემუშავდა დასაბუთებული განაკვეთები ქვეყნის წინაშე მდგარი გამოწვევების და სოციალური ორიენტირების შესაბამისად.

საკვანძო სიტყვები: საგადასახადო თარგეთირება, ეკონომიკის საგადასახადო რეგულირების უპირატესობები, გადასახადების ფუნქციონალიზაცია, გადამხდელების და დაბეგვრის ობიექტების პრიორიტეტულობის კრიტერიუმები

საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პოლიტიკა და პრევენცია პანდემიისა და პოსტპანდემიის პერიოდში

მარინა ენდელაძე

ინფექციური პათოლოგიის, შიდსისა და
კლინიკური იმუნოლოგიის კვლევის ცენტრი
marinaendeladze@gmail.com

ნათია წიკლაური

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
natitsiklauri@yahoo.com

XXI საუკუნე ვირუსული ინფექციების და პანდემიის[1] წინააგმდეგ ბრძოლის საუკუნედ გამოცხადდა. კორონავირუსით (SARS-CoV-2) დაავადებამ (COVID-19)[2] და გამოწვეულმა გლობალურმა პანდემიამ არაერთი გამოწვევა შეუქმნა ჯანდაცვის სისტემას, და დაადასტურა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის რისკებისადმი მზადყოფნისა და რეაგირების გაუმჯობესების აუცილებლობა.

პანდემიასთან ბრძოლის დროს, ეპიდემიის სწორად მართვის პროცესში, მნიშვნელოვანი იყო როგორც ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა, ასევე ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების როლი. კლინიკური პროტოკოლებისა და გაიდლაინების შემუშავებით, მნიშვნელოვან წინსვლა იქნა მიღწეული კლინიკური მართვის სტანდარტიზაციის კუთხით. ჯანმოს[3] მხარდაჭერით შემუშავდა ინფექციის პრევენციისა და კონტროლის (IPC-ის) მონიტორინგის ინსტრუმენტი პირველადი ჯანდაცვის დაწესებულებებისთვის.

პანდემიის პირობებში დაწყებული ინიციატივების შექმნა კარგ საფუძველს წარმოადგენდა ჰოსპიტალური და პირველადი ჯანდაცვის ქსელის შემდგომი გაძლიერებისთვის. კოვიდ-19-ის პანდემიამ აჩვენა, რომ, მნიშვნელოვანი გამოწვევების მიუხედავად, საქართველოს ჯანდაცვის[4] სისტემა დიდ ძალისხმევას დებს სამედიცინო სერვისების სწრაფ მობილიზებაში, რათა ეფექტურად მოხდეს გადაუდებელი სამედიცინო საჭიროებების დაკმაყოფილება, არსებული სერვისების შენარჩუნების პარალელურად. ერთობლივი ძალისხმევით, ქვეყანამ მოახერხა და უზრუნველყო კოვიდის მწვავე და კრიტიკული პაციენტების დროული ჰოსპიტალიზაცია და ხარისხიანი მართვა.

მთელ მსოფლიოს ერთი და იგივე მიზანი ქონდა — COVID 19-ის პანდემიის დამარცხება. საქართველომ COVID-19-ის ვირუსის საწინააღმდეგოდ გადადგა არაერთი ნაბიჯი, რომლებმაც არსებითი გავლენა მოახდინა ადამიანის უფლებათა დაცვაზე. პანდემიის დასამარცხებლად ერთ-ერთი გამოსავალი გლობალური ვაქცინაცია იყო.

ვაქცინაცია მარტივი, უსაფრთხო და ეფექტიან გზაა დაავადებებისგან, ქვეყნის სტაბილურობის, სიცოცხლის გადარჩენისათვის, სოციალურ-ეკონომიკური პროექცების განვითარებისთვის. ვაქცინაციის მართვის პროცესმა და ანტიპანდემიური პოლიტიკის შემუშავებამ ინფექციური დაავადებები, ვირუსები, პანდემიები და მათი რისკ-ფაქტორები როგორც საქართველოში ასევე მსოფლიოში სახემწიფოს, მთავრობისა და ზოგადოებრივი ჯანდაცვის მთავარი საზრუნავი გახადა.

საკვანძო სიტყვები: პანდემია, COVID-19,, ჯანმო, ჯანდაცვა

**კლასტერების განვითარების ეკონომიკური
პოლიტიკის როლი საქართველოში საწვავის
ექსპლოატაციის მიმართულებით არსებული
გამოწვევების დაძლევაში**

თინათინ ლომსაძე

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

tinatin.lomsadze184@eab.tsu.edu.ge

ნაშრომში გადმოცემულია კლასტერების განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკის როლი, ეკონომიკური სოციალური და ეკოლოგიური პრობლემების გადაწყვეტაში. კლასტერის Triple და Quadruple Helix მოდელების განვითარება ყველაზე წარმატებულად სკანდინავიის, დასავლეთ ევროპისა და ბალტიის ქვეყნებმა შეძლეს, რომლებმაც საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ გაიზიარეს სკანდინავიის ქვეყნების გამოცდილება. კლასტერების განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკის უპირატესობა ვლინდება პროდუქციისა და მომსახურების წარმოებისა და მიწოდები ეფექტიანი მექანიზმების შექმნაში, რაც ზრდის საზოგადოების კეთილდღეობის დონეს. საქართველოს ინდუსტრიული განვითარება რთული გამოწვევების წინაშე დგას, რაც მოითხოვს მთელი რიგი პრობლემური საკითხების შესწავლასა და საქართველოს ეროვნულ ინტერესებზე მორგებული განვითარების სტრატეგიის შემუშავებას, რისთვისაც ეფექტიან გამოსავალს წარმოადგენს კლასტერების განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკა. ინოვაციური კლასტერების განვითარება საქართველოს დედაქალაქსა და რეგიონებში დაკავშირებულია უდიდეს გამოწვევებთან, რაც აერთიანებს ინოვაციებისა და განათლების სის-

ტემას, გადასახადებისა და ბიუჯეტის სისტემას, რეგიონულ მართვას, სახელმწიფო ინსტიტუტების ჩართულობასა და ა.შ.

საკვანძო სიტყვები: კლასტერები, ინდუსტრიული განვითარება, საწვავის ექსპლოატაცია, ინოვაცია, ეკონომიკური ტრანსფორმაცია

საქართველოში ენოტურიზმის განვითარების თეორიული ასპექტები და გზები

მედია მელაშვილი

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, მეცნიერთანამშრომელი
Medeamelashvili2020@gmail.com

ქეთევან ქველაძე,

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, ეკონომიკის დოქტორი უფროსი მეცნიერთანამშრომელი

Ketikveladze@yahoo.com

ნუნუ ქისტაური

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი, ეკონომიკის დოქტორი უფროსი მეცნიერთანამშრომელი

Nunu-kistauri@rambler.ru

ნაშრომი ეძღვნება ქვეყნისათვის ერთ-ერთ ისეთ მნიშვნელოვან პრობლემას, როგორცაა ტურიზმი და მისი შემდგომი განვითარების გზები, რომელშიც ერთ-ერთ მამოძრავებელ ძალად შიდა ტურიზმის გაძლიერება მოიაზრება. შიდა ტუ-

რიზმის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა - ენოტურიზმი (ღვინის ტურიზმი), რომელიც აგროტურიზმის ერთ-ერთ ახალ სახეობად განიხილება. ჩვენს ქვეყანას, როგორც ღვინის სამშობლოს, ენოტურიზმის განვითარების დიდი პოტენციალი აქვს, რითაც შეუძლია გადაჭრას მნიშვნელოვანი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები. ნაშრომში გამოკვეთილია ქვეყნისთვის ენოტურისტული რეგიონების აქტიური კვლევის აუცილებლობა და უსაფრთხო ტურისტული ზონების შექმნა. ასევე შესწავლილია ენოტურიზმის განვითარების ზოგადი თეორიული ასპექტები და დასახულია შემდგომი განვითარების გზები უცხოური ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით.

საკვანძო სიტყვები: შიდა ტურიზმი, ენოტურიზმი, ბრენდი, მოდელი, სტანდარტი, ღვინის გზა

**ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის შესწავლის როლი
და მნიშვნელობა ეკონომიკური პროფილის
სტუდენტებისათვის**

ივლია ონიანი

ეკონომიკის დოქტორი,

ასოცირებული პროფესორი,

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ivlia.oniani@atsu.edu.ge

ნონა ახვლედიანი

ეკონომიკის დოქტორი,

ასოცირებული პროფესორი,

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Nona.axvlediani@atsu.edu.ge

სტატიაში განხილულია ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის (ეას) სწავლების მნიშვნელობა უმაღლეს განათლებაში. ამ სტატიის მიზანია ახსნას ეკონომიკური პროცესების შინაარსი მაკრო დონეზე, ცოდნა მათი შეფასების მეთოდების შესახებ, მათი ინტერპრეტაცია. უფრო მეტიც, მიზანია სტუდენტების, მაგისტრანტების, დოქტორანტებისა და ეკონომიკური პროფილის სკოლების ყურადღების მიქცევა ეას-ის, როგორც ეკონომიკური აზროვნებისა და ეკონომიკის სფეროში კვალიფიკაციის ამაღლების ინსტრუმენტის შესწავლის მნიშვნელობაზე.

კვლევის მეთოდოლოგია: გამოიყენება მოვლენების შედარებისა და კორელაციის მეთოდები. სტატია ყურადღებას ამახვილებს ეროვნული ეროვნული სააგენტოს დებულებების განხილვაზე, რომლებიც ფართო ხედვას იძლევა მაკროეკო-

ნომიკისა და მაკროეკონომიკური პროცესების ძირითადი მონაწილეების როლზე.

შედგეგები და გამოყენება: ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის თეორიის ძირითადი დებულებები, მისი ძირითადი ცნებები და განმარტებები გავლენას ახდენს ყველა ეკონომიკური პროფილის სტუდენტების ეკონომიკური ცოდნის გაუმჯობესებაზე, იძენს საჭირო მეთოდებს ისეთი ინდიკატორების ანალიზისთვის, როგორცაა: მთლიანი სამამულო პროდუქტი (GDP), მთლიანი ეროვნული პროდუქტი (GNP). ეროვნული სიმდიდრე და სხვა მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები.

სტატიაში დეტალურად არის განმარტებული, თუ რა ცოდნას მიიღებს სუბიექტი ეროვნულ ანგარიშთა სისტემის შესწავლით, კერძოდ, ეხება ეკონომიკური პროცესების შინაარსს, ეკონომიკური სუბიექტების მიერ განხორციელებული ეკონომიკური ოპერაციების როლს. ეს არის ცოდნის შემენა ეკონომიკური ოპერაციების სხვადასხვა ასპექტების შესწავლის მეთოდების, ეკონომიკური ზრდის ტემპების, შემოსავლების განაწილებისა და გადანაწილების, ფინანსური ინსტრუმენტებით ოპერაციების შესახებ.

საკვანძო სიტყვები: ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა, ეკონომიკური ოპერაციები, ცნებები, ეკონომიკური სუბიექტები, აქტივები, შემოსავლები, ინსტიტუციური სექტორები.

საბანკო რეგულაციები, შესაძლო კრიზისები და მათი დაძლევის გზები

ხათუნა შალამბერიძე

*ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
khatuna.shalamberidze@atsu.edu.ge*

საბანკო რეგულაციები შექმნილია ფინანსური სისტემის მთლიანობის შესანარჩუნებლად, მომხმარებლების დასაცავად და ბანკების ჯანსაღი და გონივრული ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად. თუმცა, ამ რეგულაციების გავლენა კომერციულ ბანკებზე მრავალმხრივია და შეუძლია მათ საქმიანობაზე დადებითად და უარყოფითად იმოქმედოს. კერძოდ:

სტაბილურობა და ნდობა: საბანკო რეგულირების ერთ-ერთი მთავარი უპირატესობა ფინანსური სტაბილურობის გაძლიერებაა. ისეთი რეგულაციები, როგორიცაა კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნები, რომელიც დადგენილია ბაზელის ხელშეკრულებით, უზრუნველყოფს ბანკების შენარჩუნებას საკმარისი კაპიტალის ბუფერებს ზარალის ასათვისებლად.

მომხმარებელთა დაცვა: რეგულაციები, რომლებიც მიმართულია მომხმარებელთა დაცვაზე, როგორიცაა ისეთები, რომლებიც აძლიერებენ გამჭვირვალობას დაკრედიტების პრაქტიკაში და იცავენ დეპოზიტორთა სახსრებს, ხელს უწყობს მომხმარებელთა ნდობის ჩამოყალიბებას საბანკო სისტემის მიმართ.

რისკების მართვა: მარეგულირებელი ჩარჩო ბანკებს ავალდებულებს რისკის მართვის მძლავრი პრაქტიკის დანერგვას. ეს მოიცავს რეგულარულ სტრეს ტესტირებას, რისკის შეფასებას და ლიკვიდურობის მოთხოვნების დაცვას. ასეთი ზომები

აიძულებს ბანკებს მიიღონ უფრო გონივრული და რისკების საწინააღმდეგო სტრატეგიები, რაც პოტენციურად გამოიწვევს უფრო მდგრად გრძელვადიან ზრდას.

შესაბამისობის ხარჯები: მკაცრი საბანკო რეგულირების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაკლი არის შესაბამისი შესაბამისობის ხარჯები. ბანკებმა დიდი ინვესტიცია უნდა განახორციელონ რეგულირების შესაბამისობის ინფრასტრუქტურაში, მათ შორის სისტემებში, პროცესებსა და პერსონალში. კერძოდ, მცირე ბანკებს შეუძლიათ ეს ხარჯები მძიმედ მიიჩნიონ, რაც პოტენციურად ახშობს კონკურენციას და ინოვაციას სექტორში.

შემცირებული მომგებიანობა: მარეგულირებელი მოთხოვნები ასევე შეიძლება გავლენა იქონიოს კომერციული ბანკების მომგებიანობაზე. გარკვეული ტიპის საკრედიტო და საინვესტიციო აქტივობების შეზღუდვამ, კაპიტალის სავალდებულო რეზერვებთან ერთად, შეიძლება შეზღუდოს ბანკების შესაძლებლობა გამოიმუშაონ უფრო მაღალი შემოსავლები.

საოპერაციო შეზღუდვები: რეგულაციებს შეუძლიათ დააწესონ საოპერაციო შეზღუდვები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ბანკების სისწრაფესა და ეფექტურობაზე.

საკვანძო სიტყვები: რეგულირების სამართლიანობა; საბანკო რეგულაციები - რისკებზე დაფუძნებული; ხელს უწყობს ინოვაციას; მომხმარებელთა დაცვა; პასუხისმგებლობა.

**საქართველოს საბანკო სექტორი თანამედროვე
საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისების
გამოწვევების ფონზე**

რამინ ცინარიძე

*ბიზნესის მართვის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
შოთა რუსთაველის ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ramin.tsinaridze@bsu.edu.ge*

ლაშა ბერიძე

*ბიზნეს ადმინისტრირების დოქტორი,
პროფესორი, წმინდა ტბელ აბუსერიძის სასწავლო უნი-
ვერსიტეტი
lashalasha0103@gmail.com*

ნებისმიერი ქვეყნისათვის დინამიურ საბანკო სექტორს განსაკუთრებული დატვირთვა გააჩნია ეკონომიკურის სტიმულირებისა და ფინანსური უზრუნველყოფისათვის. ეკონომიკის სიცოცხლისუნარიანობა დიდაა დამოკიდებულია საბანკო სექტორის მიზანმიმართულ ფუნქციონირებაზე.

ამიტომ მიზანშეწონილია საბანკო სექტორში არსებული რისკებისა და კრიზისებთან მიმართებაში გამოწვევების მუდმივი მონიტორინგი, რათა თავიდან იქნას აცილებული პოტენციური საფრთხე, რამაც შეიძლება მნიშვნელოვანი პრობლემა შეუქმნას ქვეყნის ეკონომიკის ფინანსურ უზრუნველყოფას.

წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს საქართველოში საბანკო სექტორის განვითარების გამოწვევების შეფასების მცდელობას. მისი მიზანია ხაზგასმით განვიხილოთ საბანკო სექტორის ევოლუცია, საფინანსო-ეკონომიკურ კრიზისთა მეთოდოლოგიური საფუძვლები, გლობალური ფინანსური კრიზისის კონცეფცია და რისკები.

გაანალიზებული იქნას საქართველოს საბანკო სექტორზე ფინანსური კრიზისების გავლენის დადებითი და უარყოფითი ასპექტები 2008 წლის საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისის, კოვიდ-პანდემიის პერიოდის, საომარი კრიზისების შემთხვევების შესწავლით, რამდენად კონკურენტუნარიანები არიან დღეს კომერციული ბანკები და რა ცვლილებები შეეხოთ მათ ეკონომიკურ-ფინანსური კრიზისების პერიოდში.

კვლევის მიზანია საფინანსო-ეკონომიკური ციკლების ძირითადი ფაზების და მათი თანამედროვე მახასიათებლების, ფინანსური კორპორაციების აქტივების, კომერციული ბანკების წმინდა საპროცენტო შემოსავლის გაანალიზება, საქართველოში საბანკო სექტორზე ფინანსურ-ეკონომიკური კრიზისების გავლენის შეფასება.

გლობალური მოვლენები, განსაკუთრებით გეოპოლიტიკური დამაბულობა გადამწყვეტ როლს თამაშობს ფინანსური ბაზრების ფორმირებაში. ბოლოდროინდელი ისრაელი-ღაზას დამაბულობა, რომელიც რუსეთ-უკრაინის კრიზისის პარალელურად განვითარდა, ინვესტორებს ახსენებს გლობალური ურთიერთდამოკიდებულების რთულ ქსელს.

ცხადია მიმდინარე კონფლიქტებმა გავლენა მოახდინა ფინანსურ ბაზრებზე, რამაც შეაფერხა ინვესტიციები და გამოიწვია უსაფრთხო თავშესაფრის აქტივებისკენ გადასვლა, ასევე დაზარალდა საფონდო ბირჟებიც, უსაფრთხო თავშესაფრის აქტივებზე (ოქრო) კი ფასი გაიზარდა. სწორედ ამიტომ საბანკო სექტორის მიერ გაცემული ბიზნეს-სესხების მოცულობა ბოლო წლების მიხედვით დინამიკურად მზარდია, რაც მიანიშნებს მათ სტაბილურ ფუნქციონირებაზე საქართველოს საკრედიტო ბაზარზე.

ჩვენი აზრით, პანდემიის თუ სხვა საომარი მოვლენების შედეგად შექმნილი საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისიდან საქართველოს გამოყვანის ძირითად გზად მიჩნეულია ერთის

მხრივ, ინვესტიციური საქმიანობის გამოცოცხლება და განვითარება, მეორეს მხრივ კი - მიზანშეწონილი და აუცილებელია ეფექტიანი მონეტარული პოლიტიკის განხორციელება, რომელმაც უნდა განაპირობოს მდგრადი საბანკო სექტორის შენარჩუნება და შემდგომ ინკლუზიური ეკონომიკის განვითარება.

საკვანძო სიტყვები: საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისი, სამართი კრიზისები, საბანკო სექტორი, ეკონომიკის დაკრედიტება.

საწარმოს ფინანსური და ქონებრივი მდგომარეობის შეფასების მაჩვენებელთა სისტემა

გიორგი ფოფხაძე

ასოციირებული პროფესორი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

giorgi.popkhadze@atsu.edu.ge

საწარმოს ფინანსური პოლიტიკის შემუშავებისა და შეფასებისათვის იყენებენ ქონებრივი მდგომარეობის შეფასების მაჩვენებელთა სისტემის სხვადასხვა კოეფიციენტებს, რომლებიც საწარმოს საფინანსო-სამეურნეო საქმიანობის და გატარებული ფინანსური პოლიტიკის განსხვავებულ ასპექტებს ახასიათებენ, სადაც ძირითადად ხუთი მიმართულება გამოიყოფა.

საწარმოს მთლიანი მდგომარეობისა და მისი სამომავლო პერსპექტივების განსაზღვრისათვის მათ დიდი როლი ენიჭება. იმისათვის, რომ შევადაროთ ორი საწარმოს ფინანსური კოეფიციენტები, ისინი საკმარისი არ იქნებიან. საბოლოო შეფასებისათვის, რადგან ერთი საწარმოო მაღალი საქმიანი

აქტიურობით და ლიკვიდურობის კარგი მაჩვენებლით გამოირჩევა, მეორე კი მას შეიძლება აღემატებოდეს მაღალი რენტაბელობითა და კაპიტალის ეფექტიანი სტრუქტურით. გამომდინარე აქედან, მსგავსი სიტუაციების შეფასებისათვის უნდა დადგინდეს თითოეული გამოყენებული კოეფიციენტის ხვედრითი წილი საბოლოო შეფასებაში, რასაც გარკვეული სირთულეები ახლავს.

ნაშრომში განხილულია და შესაბამისი გაანგარიშებებია გაკეთებული ძირითადი მაჩვენებლებისა სხვადასხვა კოეფიციენტებით. ამ კოეფიციენტებით შესაძლებელია საწარმოს ფინანსური პოლიტიკის შეფასება. რომლის საფუძველზეც დადგინდება საქმიანობის რომელ ასპექტს შეაქვს უფრო დიდი წილი წარმოების ღირებულების შექმნაში და რომელი მიმართულება საჭიროებს დახვეწასა და გაუმჯობესებას.

საკვანძო სიტყვები: საწარმოს ქონებრივი მდგომარეობ, ფინანსური პოლიტიკა.

მეოთხე საქცია

რეგიონული სისტემების, ბიზნესის და ტექნოლოგიური
ბანკითარების გამოწვევები საქართველოში

საინვესტიციო პოლიტიკის თანამედროვე გამოწვევები საქართველოს მუნიციპალიტეტებში

ნიკოლოზ ჩიხლაძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

ქუთაისის უნივერსიტეტი;

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

nikoloz.chikhladze@atsu.edu.ge

ბოლო წლებში გლობალური მასშტაბით განვითარებულმა მოვლენებმა გვიჩვენა, რომ მდგრადი განვითარების უმსხვილესი მდგენელი რეალური სექტორის განვითარებაა, რაც, თავის მხრივ, შეუძლებელია საინვესტიციო პროცესების გააქტიურების გარეშე.

ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატის ფორმირების უცხოური გამოცდილება და არსებული სამამულო პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ მასთან დაკავშირებული საკითხების მნიშვნელოვანი ნაწილი მუნიციპალურ დონეზე უნდა გადაწყდეს. ადგილობრივი თვითმმართველობების ძალისხმევას პოზიტიური წვლილის შეტანა შეუძლია ინვესტორების მიერ გადაწყვეტილების მიღებაში, თუ სად მოახდინონ ინვესტიციების რეალიზაცია.

საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ქალაქის ეკონომიკის განვითარებაში წვლილი შეაქვს მოსახლეობის აქტიურ მონაწილეობას საინვესტიციო პროცესში. ამიტომ, აუცილებელია იმ ეფექტური ინსტრუმენტების ფორმირება და

გამოყენება, რომლებიც ხელს შეუწყობენ მოსახლეობის სახსრების მოზიდვის გზით მათი ჩართულობის გაზრდას მუნიციპალიტეტის ეკონომიკის განვითარებაში.

ნაშრომში მოცემულია ჩვენს მიერ ჩატარებული რეგრესიული ანალიზი მუნიციპალიტეტებში წარმოებული დამატებული ღირებულებისა და ფიქსირებულ კაპიტალში განხორციელებული ინვესტიციების მიხედვით (სულ 64 მუნიციპალიტეტი). ანალიზის პირველი ეტაპი ჩატარდა სამი ვარიანტით: თბილისის გათვალისწინებით, თბილისის გარეშე და ბათუმის და თბილისის გარეშე. რეგრესიულმა ანალიზმა დაადასტურა მაღალი კორელაცია საქართველოს მუნიციპალიტეტებში შექმნილ დამატებულ ღირებულებასა და ინვესტიციებს შორის. მიღებული შედეგი მიუთითებს, რომ მოცემულ წელს ინვესტიციების ყოველი ერთეულით გაზრდა 4-ჯერ გაზრდის მუნიციპალიტეტში წარმოებულ დამატებულ ღირებულებას.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიცია; მუნიციპალიტეტი; კორელაცია; დამატებული ღირებულება.

რეგიონალური ეკონომიკური განვითარების ემპირიული შეფასება საქართველოს მაგალითზე

გიგი ელიზბარაშვილი

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

gelizbarashvili@parliament.ge

სტატის მიზანია საქართველოს რეგიონების ეკონომიკური განვითარების კუთხით არსებული პრობლემების გამოვლენა და მათი მინიმინაციის გზების ძიება. ამისათვის შევი-

მუშავებთ ქვეყნის ეკონომიკის თანაზომიერი განვითარების შეფასების ინდიკატორებს. მიღებული შედეგები საშუალებას მოგვცემს შევავასოთ ქვეყნის დედაქალაქის განვითარების დონესა და რეგიონების განვითარების დონეებს შორის არსებული დისბალანსი.

საკვანძო სიტყვები: დისბალანსი, თანაზომიერი ეკონომიკური განვითარების გადახრის კოეფიციენტები, ეკონომიკური განვითარების დიაპაზონები.

**ციფრული ეკონომიკის განვითარების პერსპექტივები
ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პირობებში**

ირაკლი გაზდელიანი

დოქტორანტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Irakli.gazdeliani331@eab.tsu.edu.ge

ლალი ხურცია

ეკონომიკის დოქტორი, ასისტენტ-პროფესორი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

lali.khurtsia@tsu.ge

თეა მუნჯიშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

tea.munjishvili@tsu.ge

სტატიაში განხილულია საქართველოში ციფრული ეკონომიკის განვითარების პერსპექტივები ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის კონტექსტში, წარმოდგენილია საქართველოში ციფრული ეკონომიკის განვითარების მიმდინარე ტენდენციები, მიღწევები და გამოწვევები, გაანალიზებულია ციფრული ეკონომიკის გავლენა ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე, როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი ასპექტების გათვალისწინებით. ციფრული ეკონომიკის განვითარების მზარდი მნიშვნელობა განხილულია საქართველოს ეკონომიკური ზრდისა და უსაფრთხოების კონტექსტში, რო-

მელიც თავის მხრივ გულისხმობს ეკონომიკის ციფრიზაციის პროცესში სტრატეგიულ დაგეგმვის პრინციპების გამოყენებას მოსალოდნელი რისკების თავიდან არიდებისა და პოტენციური სარგებლის მაქსიმიზაციის მისაღწევად.

ციფრული ეკონომიკის განვითარების პერსპექტივების შესაფასებლად სტატიაში წარმოდგენილია PESTEL ანალიზი, რაც იძლევა საქართველოს ეკონომიკური გარემოს შესაძლებლობების შეფასების საშუალებას ციფრული ეკონომიკის განვითარების კუთხით. ეგზოგენური ცვლადების ალბათური მნიშვნელობების დაშვების საფუძველზე შემუშავებულია რეკომენდაციები ციფრული ეკონომიკის განვითარებისთვის ეკონომიკური უსაფრთხოების გათვალისწინებით, როგორც მოკლევადიან, ისე გრძელვადიან პერსპექტივაში.

საკვანძო სიტყვები: ციფრული ეკონომიკა, ეკონომიკური უსაფრთხოება, PESTEL ანალიზი, ტექნოლოგიური პროგრესი, ეკონომიკური მდგრადობა.

ხელოვნური ინტელექტი საგანმანათლებლო სფეროში

გუგული ყურაშვილი

პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

g.kurashvili@gtu.ge

თამარი ბერიძე

პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

t.beridze@gtu.ge

ლიკა ბერიძე

პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

l.beridze@gtu.ge

ხელოვნურ ინტელექტს (AI) აქვს დიდი პოტენციალი გაუმკლავდეს საგანმანათლებლო სისტემის უდიდეს გამოწვევებს, დახვეწოს სწავლების პრაქტიკა და დააჩქაროს პროგრესი მდგრადი განვითარების მიზნებისკენ (SDG 4), რომელიც უზრუნველყოფს უწყვეტი სწავლის შესაძლებლობებზე წვდომას, ინკლუზიურ და თანაბარი ხარისხის განათლებას ყველასათვის. თუმცა, ბუნებრივია, რომ სწრაფ ტექნოლოგიურ განვითარებას თან მოსდევს მრავალი რისკი და შესაბამისად, საგანმანათლებლო მიზნებისთვის ხელოვნური ინტელექტის ინსტრუმენტების გამოყენების გარდა, მნიშვნელოვანია მათი შესწავლა და შეფასება, რათა დასწყისშივე განისაზღვროს არსებული პოტენციური რისკების გადაჭრის გზები.

ხელოვნური ინტელექტის ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარების გამო, მსოფლიო საგანმანათლებლო სისტემები მუდმივად განიცდიან მნიშვნელოვან ტრანსფორმაციას. AI-ს განათლებაში ინტეგრაცია მიზნად ისახავს სწავლების მეთოდების გაუმჯობესებას, სწავლების გამოცდილების პერსონალიზებას და ადმინისტრაციული საკითხების ეფექტიანად გადაჭრას. შესაბამისად, საგანმანათლებლო სისტემის წინაშე დგას ამოცანა - შეისწავლოს, თუ როგორ ცვლის ხელოვნური ინტელექტი განათლების მიღების მეთოდებს, რამდენად სარგებლიანია სასწავლო პროცესებში მისი გამოყენება, რა გამოწვევების წინაშე აყენებს საგანმანათლებლო სფეროს და როგორია AI-ს სამომავლო პერსპექტივები ამ მიმართულებით.

საკვანძო სიტყვები. საგანმანათლებლო სისტემა, ხელოვნური ინტელექტი, სწავლების ეფექტიანობა, რისკი

სამეწარმეო საქმიანობის შეღავათიანი ზონა როგორც ინვესტიციების (მათ შორის უცხოური) მოზიდვასა მასტიმულირებელი ფაქტორი

დავით ჭელიძე

*ეკონომიკის დოქტორი, მოწვეული ლექტორი,
საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი
d_chelidze14@yahoo.com*

წლების მანძილზე ღრმად დეფიციტური საგადასახდელო ბალანსის არსებობის პირობებში, ქვეყანაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მნიშვნელობის ხაზგასმის პარალელურად, ნაშრომის პირველ ნაწილში ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით არის განიხილული საქართველოს პოლი-

ტიკური დამოუკიდებლობის აღდგენიდან დღემდე, როგორც უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის, ისე ზოგადად საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობის მიზნით მიღებული საკანონმდებლო აქტები. აღნიშნული დოკუმენტების განხილვის კვალობაზე წარმოდგენილია, მათი შეფასების შესახებ ავტორისეული მოსაზრებები.

უცხოური ინვესტიციების მობილიზების შესახებ უკანასკნელი წლების სტატისტიკური მონაცემებისა და შეღავათიანი დაბეგვრის ქვეყნებში რეგისტრირებული კომპანიების აქტივების საქართველოში გადმოტანის მასტიმულირებელი საკანონმდებლო სიახლეების ანალიზზე დაყრდნობით წარმოდგენილია მოსაზრება, მხოლოდ საგადასახადო შეღავათების დაწესების გზით ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის „მექანიზმის“ არასაკმარისად ეფექტიანად მიჩნევის თაობაზე.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით ნაშრომის დასკვნით ნაწილში გააქტიურებულია, ეკონომიკის ერთ-ერთი მკვლევარის წლების წინ გამოქვეყნებული მოსაზრება, საქართველოში ამიერკავკასიის სამივე ქვეყნის ეკონომიკური აქტივობის ცენტრის შექმნის თაობაზე.

კერძოდ ისტორიული ქვემო ქართლის ტერიტორიაზე, საქართველოს, აზერბაიჯანისა და სომხეთის სახელმწიფო საზღვრების ურთიერკავშირის გეოგრაფიულ არეალში, სამივე ქვეყნის წარმომადგენელთა ეკონომიკური საქმიანობის შეღავათიანი რეჟიმის, (დაუშვად თავისუფალი ინდუსტრიული, სავაჭრო და ტურისტული ზონებისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დაწესებული შეღავათების გამაერთიანებელ) ზონად ჩამოყალიბების თაობაზე.

აღნიშნულ ზონაში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის დამატებითი სტიმულირებისათვის განხილულია მოსაზრება ზონის ინვესტორებისათვის (ზონაში წარმოებული საქონ-

ლისა და ამ საქონლის საწარმოებლად საჭირო ნედლეულის ტრანსპორტირებისათვის) საქართველოს საზღვაო პორტების შეღავათების ამოქმედების შესახებ.

ამიერკავკასიის სამივე სახელმწიფოს წარმომადგენელთა ეკონომიკური აქტივობის ზონის დაფუძნების პირველი ეტაპის დასაფინანსებლად გააქტიურებულია ზემოაღნიშნული მკვლევარის მოსაზრება, საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის კაპიტალური პროექტების დაფინანსების წესის, ხოლო ზონის ფუნქციონირების შემდგომი ეტაპის დასაფინანსებლად (საჭიროების შემთხვევაში) ზონის მეწარმეთა მიერ ემიტირებული ფასიანი ქაღალდების გამოყენების შესახებ.

საკვანძო სიტყვები: უცხოური ინვესტიციები; ამიერკავკასიის შეღავათიანი სამეწარმეო ზონა

**ინოვაციური ბიზნესის ზეგავლენა კომპანიების
მდგრადგანვითარებასა და კონკურენტუნარიანობის
ამაღლებაზე**

ხათუნა ბერიშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი.

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

khatuna.berishvili@tsu.ge

მარიკა გოგუაძე

დოქტორანტი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი*

gogudzem1990@gmail.com

გლობალიზაციისა და დიგიტალიზაციის ეპოქაში ბიზნესსამყარო, უნიკალური გამოწვევებისა და შესაძლებლობების წინაშე დგას. ბიზნესინოვაცია ერთ-ერთი აუცილებელი და მნიშვნელოვანი ფაქტორია ყველა კომპანიისთვის, რათა მათ შეინარჩუნონ კონკურენტუნარიანობა და მოწინავე პოზიციები დღევანდელ ბიზნეს გარემოში. ინოვაციური სტრატეგია, განსაზღვრავს, თუ სად უნდა მოხდეს ინოვაციური ძალისხმევის ფოკუსირება. ცხადია, უნდა არსებობდეს მკაფიო და შედეგზე ორიენტირებული სტრატეგია, რომელსაც შეუძლია კომპანიის მოგების დინამიური ზრდა (Makadia, 2021).

სტატია ფოკუსირებულია ინოვაციის სამ ფაქტორზე: ორგანიზაციის მდგრადობაზე, მეწარმეობაზე და ინოვაციურ ბიზნეს მოდელზე. ნაშრომის მთავარი მიზანია გავანალიზოთ და შევაფასოთ, ინოვაციების ორგანიზაციის მდგრადობისა და კონკურენტუნარიანობაზე ზემოქმედების მექანიზმი.

ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია როგორც საერთაშორისო კომპანიის გამოცდილებაზე, ასევე საქართველოში მოქმედი კომპანიების ინოვაციურ აქტიურობაზე.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნეს ინოვაცია, მეწარმეობა, ინოვაციური ბიზნეს მოდელი, ხელოვნური ინტელექტი და ბიზნეს ინოვაციები

„მწვანე“ ბანკინგი მდგრადი განვითარებისთვის

გოგა გელიტაშვილი

დოქტორანტი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

g.gelitashvili@gtu.ge

ნინო ჩიკვილაძე

ეკონომიკის დოქტორი, ასოც. პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

n.chikviladze@gtu.ge

მზევინარ ნოზაძე

ეკონომიკის დოქტორი, ასოც. პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

m.nozadze@gtu.ge

მედეა ჭელიძე

ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

m.chelidze@gtu.ge

დღეს მსოფლიოში ერთ-ერთ უმთავრეს გამოწვევას „მწვანე“ და ინკლუზიური ეკონომიკის დაფინანსება წარმოადგენს.

ფინანსური ნაკადების ლიბერალიზაციამ, საფინანსო-ეკონომიკური სისტემების ინტეგრაციამ და გლობალიზაციამ მნიშვნელოვნად დააჩქარა ფულადი სახსრების ტრანსსასაზღვრო მოძრაობა და საერთაშორისო საბანკო სექტორის განვითარება, რაც აფართოვებს გარე კაპიტალის მოზიდვის შესაძლებლობებს. ფართოდ გავრცელდა „მწვანე“ ბანკინგის, როგორც გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ერთ-ერთი ყველაზე ინოვაციური ინსტრუმენტის კონცეფცია, რაც გამომდინარეობს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების აქტიური მონაწილეობიდან გარემოსდაცვითი გამოწვევების დაძლევაში. ჩამოყალიბდა „მწვანე“ ბანკინგის ექვსი პრინციპი, რომლებიც გახდა ფინანსური ინსტიტუტების საქმიანობისა და კაპიტალის განთავსებისადმი მათი მიდგომების საფუძველი მდგრადი განვითარების მიზნებთან (SDG) შესაბამისობაში მოსაყვანად, რისთვისაც საჭიროა შემუშავდეს ფინანსური მხარდაჭერის პრიორიტეტების განსაზღვრის მექანიზმები.

სტატიაში გაანალიზებულია „მწვანე“ ობლიგაციების ბაზრის დინამიკა, ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის (EBRD) საქმიანობა „მწვანე“ ინვესტიციების გამოყოფის კუთხით, აგრეთვე საქართველოში „მწვანე“ სესხების მიმართულებით არსებული მდგომარეობა.

ჩვენი აზრით, ბანკების მიერ „მწვანე“ და ინკლუზიური დაკრედიტების, აგრეთვე რისკების მართვის ახალი მეთოდების უფრო ეფექტიანად ინტეგრირებისთვის, საჭიროა სათანადო მარეგულირებელი გარემოს შექმნა, რომლითაც უზრუნველყოფილი იქნება თანაბარი პირობები ბაზრის ყველა სუბიექტისათვის და შესაბამისი ეკონომიკური სტიმულები.

საკვანძო სიტყვები: „მწვანე“ ბანკინგი, „მწვანე“ სესხი, საბანკო რეგულირება, კლიმატის ცვლილება, ცენტრალური ბანკი.

ბიზნესის მიკროეკონომიკური გარემოს გაუმჯობესების ძირითადი ინსტრუმენტები

ზურაბ წერეთელი

ეკონომიკის მაგისტრი

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი

Zurab.tsereteli@tsu.ge

მსოფლიოში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის პერიოდში, როდესაც ხდება ეკონომიკური არასტაბილურობის ზრდა და ეკონომიკის მდგრადი განვითარების შესაძლებლობის მკვეთრი შემცირება, ფირმის მართვის ეფექტური სისტემის შექმნის აუცილებლობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია აღნიშნულიდან გამომდინარე ფირმები საჭიროებენ მუდმივ მონიტორინგს, აუცილებელი ხდება მაკრო და მიკროეკონომიკური გარემოებების შესწავლა, შეფასება და ანალიზი.

ნებისმიერი ფირმა ფუნქციონირებს გარკვეულ ბიზნეს-გარემოში. ბიზნესგარემო არის ფირმის ფუნქციონირების პირობებისა და მის საქმიანობაზე მოქმედი ფაქტორების ერთობლიობა, რომლებიც ზემოქმედებენ ფირმაზე, ან შეძლებისდაგვარად ფირმა ზემოქმედებს მათზე.

ფირმის ეკონომიკური უსაფრთხოების დონე დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ეფექტურად შეუძლია მის მმართველ პერსონალს (მენეჯერებს) და სპეციალისტებს თავიდან აიცილონ შესაძლო საფრთხეები და აღმოფხვრან მაკრო და მიკრო გარემოს უარყოფითი ზემოქმედების შედეგები.

ნაშრომში განხილულია ბიზნესის მაკრო და მიკრო გარემოს არსი, მათზე მოქმედი ფაქტორები, გაუმჯობესების ძირითადი ინსტრუმენტები, რომლებიც საბოლოო ჯამში ხელს შე-

უწყობენ ბიზნესის სტაბილურ და ეკონომიკურად მომგებიან ფუნქციონირებას.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნესის მაკრო და მიკრო გარემო; მიკრო გარემოზე მოქმედი ფაქტორები, საწარმოს მიკრო გარემოს გაუმჯობესების ინსტრუმენტები. მარკეტინგი, გაყიდვები, ინოვაცია, ინვესტიციები, ადამიანური რესურსები.

ატმოსფერული ჰაერის დაცვა-ქვეყნის ეკოლოგიური უსაფრთხოების განმაპირობებელი ერთ-ერთი ფაქტორი

ლია დვალიშვილი

თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის

ეკონომიკის ინსტიტუტის მეცნიერი თანამშრომელი

lia.dvalishvili@tsu.ge

ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე უდიდეს გავლენას ახდენს ბუნებათსარგებლობის პრობლემები. ეკოლოგიურ პრობლემებს შორის ერთ-ერთ წამყვან პრობლემად მსოფლიო მასშტაბით ჰაერის დაბინძურებაა მიჩნეული, რის შედეგადაც მაღალია სიკვდილიანობით გამოწვეული ზარალისა და ცხოვრების ხარისხის გაუარესებით მიყენებული ზიანის ამსახველი მონაცემები. ჰაერის დაბინძურებით გამოწვეული საფრთხეების უმთავრესი მიზეზი არის გამონაბოლქვი. პრობლემის მართვა მოითხოვს გარემოს დაცვის მართვის საუკეთესო უნარებს. საერთაშორისო ორგანიზაციების და ეროვნული მთავრობის მიერ განხორციელებული პოლიტიკა, რეფორმები და მდგრადი ინიციატივები წარმოადგენს ქვაკუთხედს, ქვეყანა გახდეს სუფთა, მწვანე და ეკოლოგიურად უსაფრთხო.

საკვანძო სიტყვები: ჰაერის ხარისხი, ეკოლოგიური უსაფრთხოება, ნარჩენების მართვა, ემისია.

**ნებაყოფლობითი კერძო პენსიის რეფორმის
გამოწვევები საქართველოში: დამსაქმებლებზე და
დასაქმებულებზე გავლენის ანალიზი**

თამილა ნუსუბიძე

*ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი
ქუთაისის უნივერსიტეტი
tamila.nutsubidze@unik.edu.ge*

მიხეილი ჯიქიძე

ბიზნესის ადმინისტრირების მაგისტრი

კვლევის ძირითადი მიზანია ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების რეფორმის გამოწვევების და ეკონომიკაზე მისი გავლენის შესწავლა. ნაშრომში წარმოდგენილია სამეცნიერო და ანალიტიკური ლიტერატურის მიმოხილვა, შესწავლილია საქართველოს საპენსიო სისტემის საკანონმდებლო და მარეგულირებელი ბაზა, და საპენსიო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები. ასევე, განხილულია სტატისტიკური მონაცემები საპენსიო რეფორმის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ანალიზის და შეფასების წარმოების მიზნით. სტატისტიკის მიზანია გაამახვილოს ყურადღება რეფორმის გავლენაზე დამსაქმებლებზე და დასაქმებულებზე საქართველოში. ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების განვითარება არის მნიშვნელოვანი მრავალ-სვეტიანი საპენსიო სისტემის ჩამოყალიბებისათვის საქართველოში. მიუხედავად იმისა რომ, ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების განვითარება

რებას საქართველოში აქვს პოტენციალი, რეფორმის საწყის ეტაპზე, აღნიშნული სქემები ძირითადად ხელმისაწვდომი იქნება მსხვილი ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის და შესაბამისად, მაღალი შემოსავლების მქონე დასაქმებულთათვის. შედეგად, ყურადღების გარეშე რჩებიან დაბალ და საშუალო შემოსავლიანი დასაქმებულები და მცირე და საშუალო ზომის საწარმოები. აღნიშნული ფაქტორი განსაკუთრებულად უნდა ახედნდეს გავლენას სახელმწიფო პოლიტიკაზე რათა ხელი შეეწყოს ნებაყოფლობითი კერძო საპენსიო სქემების დინამიურ განვითარებას საქართველოში.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური მომსახურება, ნებაყოფლობითი პენსია, საპენსიო რეფორმა

თანამედროვე ფინანსური ტექნოლოგიების გავლენა საქართველოს საფინანსო ბაზარზე

ერეკლე მემშველიანი

დოქტორანტი

აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

erekle.meshveliani@eeu.edu.ge

ეს ნაშრომი ანალიზებს საქართველოში თანამედროვე ფინანსური ტექნოლოგიების (ფინტექ) გავლენას ტრადიციულ ფინანსურ ინსტიტუტებზე (ბანკებზე). კვლევისთვის ჩატარდა როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისებრივი კვლევა. ქართული წამყვანი ტრადიციული ბანკის ფინანსური მაჩვენებლების, ტრადიციული ბანკი მომხმარებელთა გამოკითხვის, საქართველოს ეროვნული ბანკის სპეციალისტების გამოკითხვის და ფინანსური ინსტიტუტების მაღალი რანგის ხელმძღვანელების გამოკითხვის შედეგების ანალიზის სა-

ფუძველზე გაკეთდა ვარაუდები ფინტექის გავლენის შესახებ ტრადიციული ბანკებზე, კონკრეტულად მოახერხეს თუ არა ბანკებმა თანამედროვე ფინანსურ გარემოში ადაპტაცია, რა გავლენა იქონია ფინტექმა მათ ფინანსურ სტაბილურობაზე და ახერხებს თუ არ ეროვნული ბანკი ფინტექთან ასოცირებული რისკების გადაჭრას შესაბამისი მარეგულირებელი ნორმების დანერგვით. სტატიის ბოლოს მოცემულია შესაბამისი დასკვნები და შესაბამისი რეკომენდაციები.

საკვანძო სიტყვები: ტრადიციული ბანკები, ფინტექ, ფინანსები, საქართველო, ტექნოლოგიები.

პროგრამა დაიბეჭდა
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გამომცემლობის სტამბაში
ფურცლის ზომა A5,
ნაბეჭდი ფორმა 7